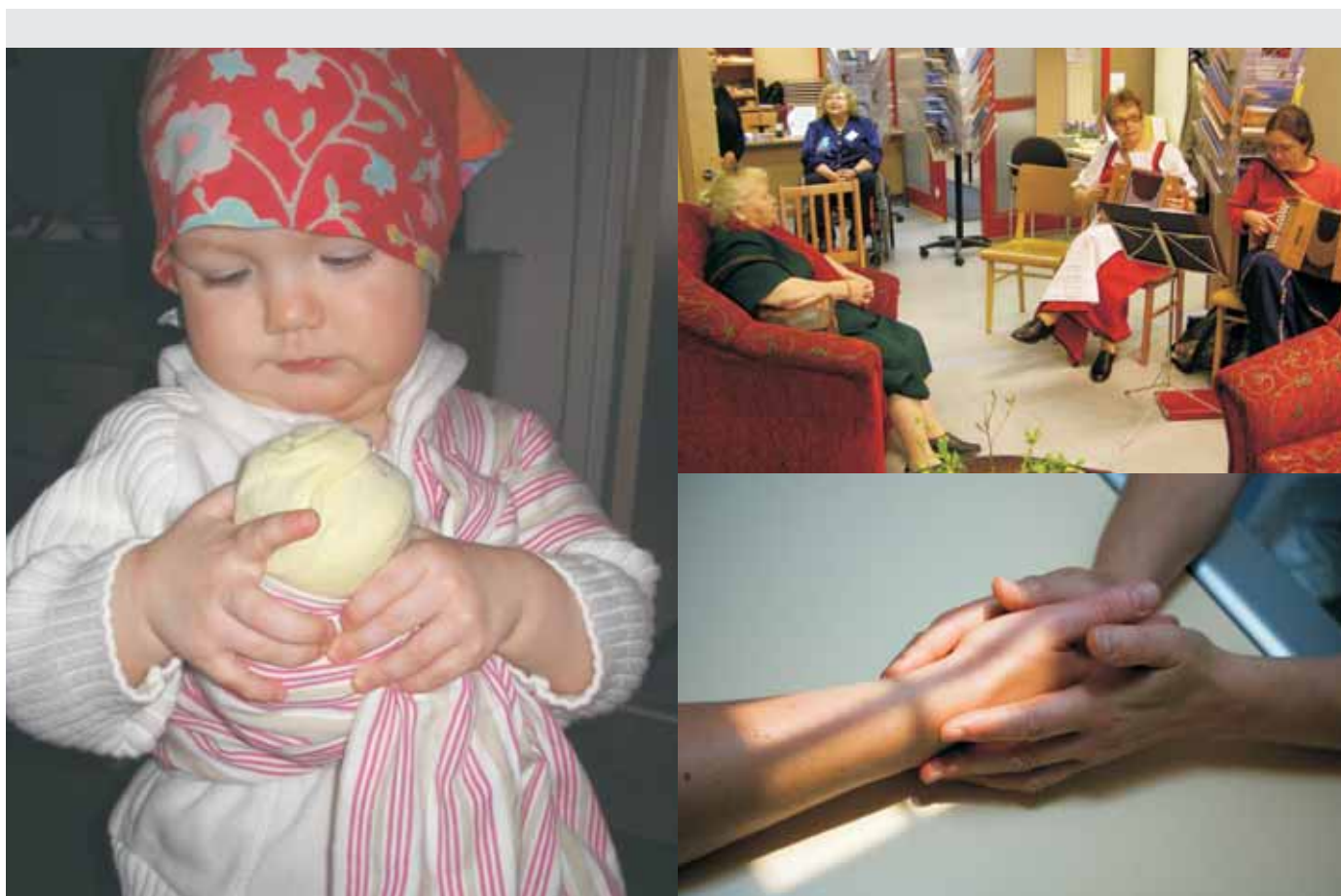

Yhteistä Hyvää

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategia 2015

Julkaisu 106 2007

Yhteistä Hyvää

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategia 2015

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Joensuu 2007

ISBN 978-952-5138-99-3 (nid.)

ISBN 978-952-5717-00-6 (PDF)

ISSN 1795-5610

Yhteistä Hyvää

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategia 2015

Painosmäärä 500

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pielisjoen linna, Siltakatu 2
80100 JOENSUU

Puhelin (013) 265 4100
Faksi (013) 265 4130
kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi

Kansi Valokuvat Teija Kontio
Merja Tanskanen
Pekka Turtiainen
Taitto Sirpa Savolainen

Tekstin viimeistely Liisa Hämäläinen

Rahoittaja EAKR
Sosiaali- ja terveysministeriö

Painopaikka Kopijyvä Oy, Joensuu 2007

Tiivistelmä

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman (POKAT 2010) tavoitteena on tukea maakunnan kehittämistä toimijoiden välisenä kumppanuuteen perustuvana yhteistyönä, edistää asukkaiden yhteisöllistä aktiivisuutta sekä tukea sosiaalista kehitystä, oikeudenmukaisuutta, moniarvoisuutta ja osallisuutta. Maakuntaohjelmassa hyvinvointialan kehittämisen yhtenä painopisteenä on julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välisen työnjaon tehostaminen. Hyvinvointialan järjestöstrategia pyrkii täsmentämään näitä tavoitteita.

Pohjois-Karjalan järjestökenttä on moninainen. Maakunnassa toimii satoja sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia edistäviä järjestöjä tai yhdistyksiä paikallisella, seudullisella ja maakunnallisella tasolla. Hyvinvointialalla käydään läpi suuria muutoksia. Tulevaisuudessa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden merkitys hyvinvoinnin edistäjinä ja palveluiden tuottajina kasvaa. Kansalaisyhteiskunnan toimijat, yhdistykset ja järjestöt tarvitsevat toimiakseen ja vastatakseen asetettuihin odotuksiin toimintaedellytyksiä tukevia resursseja.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategian tarkoituksena on tehdä näkyväksi maakunnan järjestötoimintaa sekä järjestöjen erilaisia rooleja ja tehtäviä hyvinvoinnin kentällä. Strategia tarjoaa konkreettisia toimenpide-ehdotuksia järjestöille ja kunnille järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamiseksi sekä julkisen sektorin ja järjestöjen yhteistyön edistämiseksi. Se on tarkoitettu työvälineeksi järjestöille, kuntien viranhaltijoille ja päättäjille sekä muille hyvinvointialan toimijoille alan kehittämisessä ja yhteistyömallisen etsimisessä.

Yleiset tavoitteet vuodeksi 2015

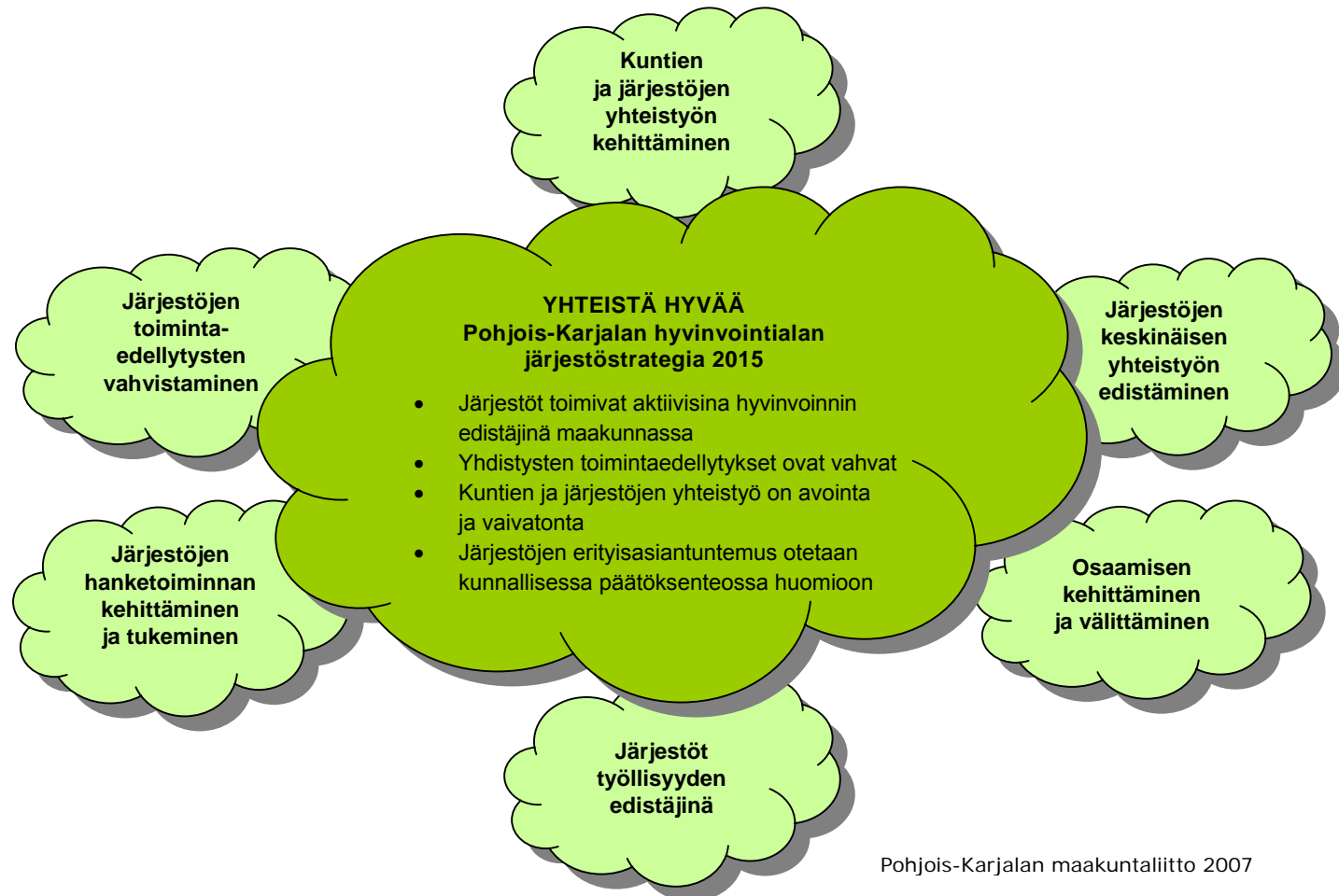
Järjestöt toimivat aktiivisina hyvinvoinnin edistäjinä

- Maakunnan monipuolinen ja aktiivinen järjestötoiminta edistää kansalaisten yleistä sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia. Pohjois-Karjalan maakunnan yhdistysten toimintaedellytykset ovat vahvat.
- Hyvinvointialan julkiset toimijat ja järjestöt toimivat avoimessa, kumppanuuteen perustuvassa yhteistyössä paikallisen, seudullisen ja maakunnallisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvointialan järjestöjen ja yksityisten yrittäjien yhteistyöhön on kehitetty uusia toimintamalleja.
- Järjestöjen erityisasiantuntemus otetaan huomioon kuntien, seutukuntien ja koko maakunnan hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa.

Yleisiä tavoitteita konkretisoimaan on laadittu kuusi toimintalinjaa toimenpide-ehdotuksineen.

Aloite hyvinvointialan järjestöstrategian laatimiseksi on lähtenyt järjestökentältä. Strategian kokoamisesta on vastannut Pohjois-Karjalan maakuntaliiton Hyvinvoinnin koordinointi -hanke ja se on laadittu tiiviissä yhteistyössä maakunnan järjestöjen kanssa. Strategian toteutumisen seurannasta vastaa Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.

Kuva 1 Yhteistä Hyvää – Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategian keskeiset tavoitteet ja toimintalinjaukset

Sisältö

Tiivistelmä	3
1 Johdanto	7
2 Lähtökohdat	
2.1 Strategian tarve ja tavoite	8
2.2 Pohjois-Karjalan maakunta	9
2.3 Vuorovaikutteinen suunnittelu	9
3 Kansalaisjärjestötoiminta Pohjois-Karjalassa	
3.1 Kansalaisjärjestöt ja kolmas sektori	13
3.2 Järjestöjen roolit ja tehtävät	14
3.3 Hyvinvointialan järjestöt	19
3.4 Järjestötoiminnan vaikutukset	25
4 Järjestöjen toimintaedellytykset	
4.1 Toimintaan tarvittavat resurssit	26
4.2 Järjestötoiminnan haasteet	27
5 Yhteistyöverkostot	29
5.1 Järjestöjen keskinäinen yhteistyö	29
5.2 Järjestöjen ja julkisten toimijoiden vuoropuhelu	31
5.3 Monitoimijaiset verkostot	33
6 Toimintalinjaukset ja toimenpide-ehdotukset	
6.1 Yleinen tavoite	34
6.2 Järjestöjen toimintaedellytykset	35
6.3 Osaaminen kehittäminen ja välittäminen	37
6.4 Järjestöjen keskinäinen yhteistyö	39
6.5 Kunnat ja järjestöt hyvinvoinnin edistäjinä	40
6.6 Järjestöt työllisyyden edistäjinä	42
6.7 Järjestöjen hanketoiminta	44
7 Vaikutusten arviointi	45
8 Jatkotoimenpiteet	46
Lähteet	48
Liite 1 Järjestöfoorumeihin osallistuneet järjestöt	
Liite 2 Hyvinvointialan järjestöstrategian ohjausryhmä ja Joensuun järjestöfoorumin valmistelutyöryhmä	
Liite 3 Hyvinvointialan järjestöjen määriä kuntakohtaisesti	
Liite 4 Hyvinvointialan järjestöstrategian vaikutusten arviointi	
Liite 5 Ajankohtaiset tiedot seurattavista indikaattoreista	

1 Johdanto

Hyvinvointialalla käydään läpi suuria muutoksia. Parhailaan käynnissä olevassa kunta- ja palvelurakennemuutoksessa tehdään uudelleenjärjestelyjä julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden alalla, ja on selvää, että tulevaisuudessa kansalaisjärjestöjen rooli hyvinvoinnin edistäjänä kasvaa. Samaan aikaan kun järjestöjen rooli hyvinvointikentällä on vahvistunut, niiden toimintaedellytykset ovat heikentyneet. Yksi suurimmista ongelmista on vapaaehtoistoimijoiden ikääntyminen ja pula uusista toimijoista.

Vastatakseen asetettuihin odotuksiin järjestöt tarvitsevat tuekseen kannustavaa poliittista kulttuuria sekä kumppanuuteen perustuvan yhteistyön vahvistamista muiden hyvinvointialan toimijoiden kanssa. Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategia pyrkii avaamaan maakunnan järjestökentän mahdollisuuksia ja haasteita ja tarjoamaan työvälineitä järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamiseksi sekä toimijoiden välisen yhteistyön edistämiseksi. Se tuo samalla kansalaisnäkökulmaa hyvinvointialan kehittämiseen ja kunta- ja palvelurakennemuutokseen. Hyvinvointialan järjestöstrategia pyrkii toimimaan ennen kaikkea yhteisöllisyyden ja yhteisvastuun hengen nostattajana maakunnassa ja kunnissa. Järjestöillä, julkisilla toimijoilla ja hyvinvointialan yrittäjillä on yhteiset asiakkaat, kuntalaiset, joiden hyvinvoinnin edistämiseksi tulisi toimia avoimessa yhteistyössä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategia on laatuaan ensimmäinen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden näkökulmasta laadittu maakunnallinen strategia. Sen kokoamisesta on vastannut Pohjois-Karjalan maakuntaliiton Hyvinvoinnin koordinointi -hanke, jota on rahoittanut maakuntaliiton lisäksi Euroopan Aluekehitysrahasto (EAKR) sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Strategia on laadittu tiiviissä yhteistyössä maakunnan järjestöjen kanssa (liite 1). Työtä on ohjannut järjestöjen, kuntien ja maakuntaliiton edustajista koostunut ohjausryhmä. Sisällöllisessä valmistelussa on ollut tiiviisti mukana Joensuun järjestöfoorumien valmisteluryhmä, joka koostuu sosiaali- ja terveysalan järjestöjen sekä Pohjois-Karjalan kylien edustajista (liite 2). Hyvinvointialan järjestöstrategia toteuttaa Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmaa erillisenä erityisstrategiana.

Yhteistä Hyvää -strategia asiakirjana on vain yksi osa kokonaisvaltaista prosessia. Yhtä tärkeää kuin tuotos on ollut sen valmisteluprosessi. Tärkeää tulee olemaan myös valmiista strategiasta tiedottaminen, samoin sen käyttöön opastaminen kunnissa ja järjestöissä sekä strategian tavoitteiden toteutumisen seuranta.

2 Lähtökohdat

2.1 Strategian tarve ja tavoite

Tarve hyvinvointialan järjestöstrategian laatimiselle on syntynyt järjestökentän toimijoiden huolesta järjestöjen toimintaympäristön muuttuessa, toimintaresurssien vähetessä ja järjestötoiminnalle asetettujen vaatimusten kasvaessa. Strategian kokoaminen on nähty tarpeelliseksi maakunnan järjestötoiminnan monimuotoisuuden ja toiminnan mahdollisuuksien kartoittamiseksi.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman tavoitteena on tukea maakunnan kehittämistä eri toimijoiden välisenä kumppanuuteen perustuvana yhteistyönä, edistää asukkaiden yhteisöllistä aktiivisuutta sekä tukea sosiaalista kehitystä, oikeudenmukaisuutta, moniarvoisuutta ja osallisuutta. Maakuntaohjelmassa hyvinvointialan kehittämisen erityisenä painopisteenä on julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välisen työnjaon tehostaminen.

Hyvinvointialan järjestöstrategia pyrkii konkretisoimaan maakuntaohjelmassa esitettyjä tavoitteita. Sen tehtävänä on toimia työvälineenä järjestöille, kunnille ja muille hyvinvointialan toimijoille alan kehittämässä ja yhteistyössä. Strategian aikajänne ulottuu vuoteen 2015 sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015 ja Terveys 2015 -kehittämishojelmien mukaisesti.

Strategian tavoite vuoteen 2015

Järjestöt toimivat aktiivisina hyvinvoinnin edistäjinä

- Maakunnan monipuolinen ja aktiivinen järjestötoiminta edistää kansalaisten yleistä sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia. Pohjois-Karjalan maakunnan yhdistysten toimintaedellytykset ovat vahvat.
- Hyvinvointialan julkiset toimijat ja järjestöt toimivat avoimessa, kumppanuuteen perustuvassa yhteistyössä paikallisen, seudullisen ja maakunnallisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvointialan järjestöjen ja yksityisten yrittäjien yhteistyöhön on kehitetty uusia toimintamalleja.
- Järjestöjen erityisasiantuntemus otetaan huomioon kuntien, seutukuntien ja koko maakunnan hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa.

Tavoitteeseen pääsemisen keinot

- 1 Hyvinvointialan järjestöstrategia tekee näkyväksi Pohjois-Karjalan maakunnan järjestötoimintaa kokoamalla yhteen tietoa maakunnassa toimivista yhdistyksistä sekä niiden keskeisistä rooleista ja tehtävistä hyvinvoinnin kentällä. Strategiassa tuodaan esille maakunnan järjestöjen ja muiden toimijoiden välisen yhteistyön hyviä käytäntöjä.
- 2 Strategian tavoitteiden toteutumisen edistämiseksi esitetään konkreettisia toimintalinjauksia ja toimenpide-ehtotuksia järjestöille sekä julkisen sektorin toimijoille.

Strategian yhteys muihin ohjelmiin

Hyvinvointialan järjestöstrategia toteuttaa Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmaa erillisenä erityisstrategiana. Strategialla on yhtymäkohtia muihin maakunnallisiin erityisstrategioihin (liikunta- ja urheilustrategia, kulttuuristrategia, nuorisostrategia, hyvinvointiohjelma, työllisyysstrategia). Yhteisiä painotuksia strategioissa ovat erityisesti julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön vahvistaminen sekä kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten tukeminen ja vahvistaminen. Strategian kokoamisessa on otettu huomioon kunnallisia ja seutukunnallisia palvelustrategioita.

Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015 -ohjelmassa painotetaan mm. yhteisvastuun yhteiskunnan vahvistamista, ennaltaehkäisevän politiikan edistämistä kaikilla politiikan alueilla sekä hyvinvointipalvelujärjestelmän monipuolistamista ja eri toimijoiden välisen yhteistyön vahvistamista. Tavoitteena on kansalaisten itsenäistä suoriutumista tukeva, terveydellistä ja sosiaalista hyvinvointia edistävä yhteiskunta. Myös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa korostetaan valtion, kuntien, järjestöjen ja elinkeinoelämän yhteistyön kehittämistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Ohjelmassa painotetaan myös terveysalan kansalaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksien sekä toimintaedellytysten turvaamista ja kehittämistä myös julkisen vallan tehtävänä.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa painotetaan ennaltaehkäisevän politiikan tärkeyttä, kumppanuuteen perustuvan yhteistyön edistämistä ja uusien palveluntuotannon mallien kehittämistä. Hallitusohjelmassa yhdeksi tavoitteeksi on asetettu järjestöjen toimintamahdollisuuksien tukeminen ja erityisesti järjestöjen hyvinvointia tukevan ja syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan vahvistaminen.

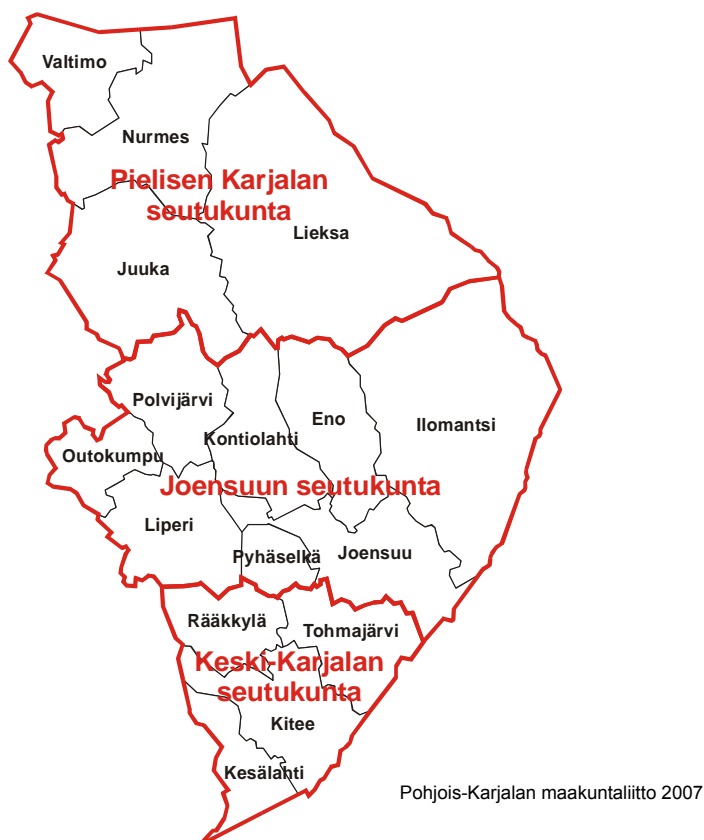
Vuoden 2007 Sosiaalibarometrin (Eronen et al. 2007) mukaan julkisen sektorin sosiaali- ja terveysalan toimijat ovat arvioineet järjestöjen organisoiman vapaaehtoistoiminnan, palveluiden ja vertaistuen sekä ihmisten itseavun roolin kasvavan tulevaisuudessa. Rakenteet ja resurssit järjestöjen tekemälle hyvinvointityölle ovat kuitenkin puutteelliset. Järjestöjen ja julkisten toimijoiden yhteistyön kehittäminen on tärkeää. Edellä mainittujen kansallisten ohjelmien painopisteet kulkevat samassa linjassa Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategian kanssa.

2.2 Pohjois-Karjalan maakunta

Itä-Suomen lääniin kuuluva Pohjois-Karjalan maakunta sijaitsee Suomen ja Euroopan unionin itäisimmässä osassa. Maakunnassa on noin 168 000 asukasta. Pohjois-Karjalan maakunnassa on 16 kuntaa, joista viisi kaupunkia. Kunnat muodostavat kolme seutukuntaa: Pielisen Karjalan seutukunta (Juuka, Lieksa, Nurmes, Valtimo), Keski-Karjalan seutukunta (Kesälahti, Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi) ja Joensuu seutukunta (Eno, Ilomantsi, maakuntakeskus Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi, Pyhäselkä).

Alueen luonteenomaisia piirteitä ovat harva asutus ja pitkät etäisyydet, suhteellisen alhainen väestömäärä ja vinoutunut ikärakenne. Maakunnan vahvuuksia ovat mm. aktiiviset toimijat, viihtyisä ympäristö, monipuolinen kulttuuri ja elinkeinorakenne, kattava ja laadukas koulutusjärjestelmä, osaavat ja motivoituneet työntekijät sekä kehittämisen vahva asenne. Mahdollisuuksia hyvinvointialan kehittymiselle avaa kunta- ja palvelurakennemuutos, yhteinen tahtotila, osaamisen monipuolisuus ja monipuolinen kansalaisjärjestötoiminta.

Kuva 2 **Pohjois-Karjalan kunta- ja seutukuntajako**

Hyvinvointialan haasteita ovat erityisesti ikärakenteen vinoutuminen ja väestön vanheneminen, maaseudun autioituminen ja palvelurakenteen heikkeneminen syrjäseuduilla, työttömyys, liikenneyhteyksien ongelmat ja heikko taloudellinen kehitys. Taloudellinen huoltosuhde, eli ei-työllisten määrä suhteessa työllisten määrään, on heikompi kuin maassa keskimäärin. Maakunnassa on myös suhteessa korkeammat sairastavuus- ja kuolleisuuslukemat muuhun maahan verrattuna.

Seutukuntien erityispiirteet

Maakuntaa kokonaisuutena tarkasteltuna Pohjois-Karjalan yleinen kehitysvire on ollut viime vuosina varsin myönteinen. Kehitys on kuitenkin kaksijakoista: Joensuu ja Joensuun seutu on vahvassa kasvuvireessä, mutta Pielisen Karjala, Keski-Karjala ja Joensuun seudun reunakunnat jäävät selvästi jälkeen keskuksen kasvusta. Hyvinvoinnin haasteita etenkin Pielisen Karjalassa ovat pitkät välimatkat, syrjäseutujen autioituminen ja väestön ikääntyminen. Myös Keski-Karjalassa väestön ikääntyminen ja nuorten poismuutto asettavat tulevaisuudessa haasteita hyvinvointialan toimijoille. Joensuu ja Joensuun seutu taas on muuttovoittoaluetta ja väestö nuorempaa kuin muualla maakunnassa.

Seudulliset erityispiirteet vaikuttavat myös alueiden järjestötoimintaan. Järjestötoiminta on monipuolisinta Joensuun seudulla, jossa toimii paikallisyhdistysten lisäksi lukuisa joukko piirijärjestöjä ja seudullisia yhdistyksiä. Joensuun seudulla toimii paljon suuria järjestöjä, joiden toiminta on hyvin erilaista verrattuna pieniin paikallisyhdistyksiin. Pielisen Karjalassa ja Keski-Karjalassa järjestöjä on vähemmän ja ne ovat enimmäkseen yhden kunnan alueella toimivia paikallisyhdistyksiä.

Kaikissa seutukunnissa järjestötoiminnan suurimmat ongelmat ovat samanlaisia kuin muuallakin Suomessa: vapaaehtoistoimijat ikääntyvät ja uusia toimijoita on vaikea houkutella mukaan toimintaan. Nämä epäkohdat vaikeuttavat järjestöjen toimintaa erityisesti pienissä kunnissa. Syrjäisillä haja-asutusalueilla järjestötoiminnan suurena haasteena ovat pitkät välimatkat ja liikenneyhteyksien heikkous. Ne vaikeuttavat kansalaisten osallistumista järjestötoimintaan ja järjestölähtöisen auttamistyön kohdentamista alueille, joille se on erityisen tarpeellista.

Kunta- ja palvelurakennemuutos

Käynnissä oleva kunta- ja palvelurakennemuutos (PARAS-hanke) tarjoaa sekä haasteita että mahdollisuuksia hyvinvointialan kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on, että nykyisin kuntien vastuulla olevat palvelut pyritään tulevaisuudessa järjestämään ja tuottamaan nykyistä vahvemmalla taloudellisella ja rakenteellisella perustalla. Tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen kuntarakenne sekä kattava ja taloudellinen palvelurakenne. Palveluiden uudelleen järjestelyssä otetaan huomioon niiden saavutettavuus, laatu, vaikuttavuus ja tehokkuus sekä teknologinen kehittäminen. Kunta- ja palvelurakennemuutuksen keinoja ovat kuntajaon muutokset, kuntien yhteistoiminnan lisääminen, palvelujen uudelleen järjestäminen ja tuottavuuden parantaminen.

Pohjois-Karjalan kunta- ja palvelurakennemuutusta valmistellaan parasta aikaa. Kuntien on laadittava uudistusten toimeenpanosuunnitelmat syksyyn 2007 mennessä. Esimerkiksi perusterveydenhuollossa kuntien välisiä yhteistyömuotoja on jo olemassa (esimerkiksi Nurmeksen ja Valtimon terveydenhuollon kuntayhtymä) ja uusia on vireillä (esimerkiksi Joensuu-Eno-Pyhäselkä-Kontiolahdi). Myös kuntien yhdistymishankkeita on suunnitteilla.

Käytännössä Pohjois-Karjalassa kunta- ja palvelurakenteiden uudistaminen johtanee palvelujärjestelmien seudullistumiseen tai muutoin palvelualueiden laajentamiseen. Palvelualueita suurentamalla palvelujen saatavuus ja monipuolisuus turvataan pienissäkin kunnissa. Uudistuksen haasteena on kuitenkin etenkin sosiaalihuollon kannalta palvelujen riittävyys ja saavutettavuus erityisesti heikoimmassa asemassa oleville. Haaste korostuu pienissä kunnissa ja syrjäisillä haja-asutusalueilla, joissa liikenneyhteydet ovat heikot ja palvelualueiden laajentuessa palvelut voivat siirtyä aikaisempaakin kauemmaksi. (Eronen et al. 2007.).

Pohjois-Karjalan kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeessa huomioidaan, että kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyön tiivistäminen on järkevää erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä nuorisotyössä. Kansalaisjärjestötoiminnan resursointi antaa järjestöille mahdollisuuksia toimia alueilla, jonne julkiset ja yksityiset palvelut eivät yllä. Kolmannen sektorin huomioiminen ja sen mahdollisuuksien tunnistaminen kunta- ja palvelurakennemuutuksen yhtenä toimijana julkisten ja yksityisten hyvinvointitoimijoiden rinnalla on tärkeää. On kuitenkin muistettava, että tiettyjen palvelujen turvaaminen kuuluu kuntien vastuulle ja kansalaisjärjestötoiminta täydentää – ei korvaa – julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja.

2.3 Vuorovaikutteinen suunnittelu

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategian valmistelun lähtökohtana on ollut alhaalta ylös etenevä, järjestöjen tarpeista lähtevä suunnittelu. Valmisteluvaiheessa järjestettiin neljän kuukauden aikana kuusi seutukunnittaista järjestöfoorumia, ensimmäisessä vaiheessa kunkin alueen järjestöille ja toisessa vaiheessa alueen järjestöille ja kuntien edustajille (liite 1).

Ensimmäinen luonnos valmisteltiin ensimmäisellä foorumikierroksella käytyjen keskustelujen perusteella. Järjestöiltä kysyttiin, mitä järjestöstrategian tulisi pitää sisällään ja mitä siltä odotetaan. Ensimmäisen vaiheen foorumeissa keskusteltiin myös järjestöjen tekemän ennaltaehkäisevän työn moninaisuudesta ja toimintaedellytyksistä sekä järjestöjen keskinäisestä ja niiden ja kuntien välisestä yhteistyöstä.

Järjestöjen ja kuntien toimijoilla oli mahdollisuus kommentoida strategian luonnosta ja esittää siihen kehittämisehdotuksia toisella foorumikierroksella. Toisen vaiheen teemana oli erityisesti järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet. Strategian luonnosta täydennettiin ja korjailtiin toisen foorumikierroksen palautteen perusteella ja se lähetettiin lausuntokierrokselle maakunnan hyvinvointialan toimijoille. Viimeinen versio valmisteltiin lausuntokierrokselta saatujen ehdotusten pohjalta.

Strategiatyön ohjausryhmä ja Joensuun järjestöfoorumin valmistelutyöryhmä ovat antaneet tärkeän panoksensa strategian jäsentymiselle (liite 2.) Valmistelun aikana työtä esiteltiin mainittujen tilaisuuksien lisäksi useissa yhteyksissä järjestöille ja kuntien edustajille. Valmistelussa käytettiin hyväksi mm. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton, Raha-automaattiyhdistyksen, sosiaali- ja terveysministeriön, Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistyksen, Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskuksen sekä Pohjois-Karjalan Kylät ry:n asiantuntemusta ja julkaisuja.

Joensuun seudun järjestöfoorumi 15.5.2007

Kuva Anne Pyykkönen

Suomen Sydänliitto tuottaa tietoa sydäntautipotilaille

Kuva Jyri Pietarinen, Karjalainen

3 Kansalaisjärjestötoiminta Pohjois-Karjalassa

3.1 Kansalaisjärjestöt ja kolmas sektori

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta koostuu kolmesta ulottuvuudesta: elävästä kansalaisyhteiskunnasta, julkisesta hyvinvointivaltiosta eli valtion ja kuntien toiminnasta sekä yksityisistä markkinoista. Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan tässä kaikkea ihmisten yhteisöllisyyttä ihmisten ja perheiden yksityisyyden ulkopuolella, mukaan luettuna järjestötoiminta. (Möttönen & Niemelä 2006.).

(Ray 2007, Sirkkala 2005)

Kansalaisjärjestöt

Tarjoavat jäsenilleen sosiaalisia kontakteja ja kokemuksen kuulumisesta johonkin yhteisöön.

Ovat väylä kansalaisten osallistumiselle.

Edistävät ihmisten aktiivisuutta, yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta.

Järjestötoiminta edistää kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia ja yleistä demokratiaa.

Toimiva kansalaisyhteiskunta lisää yhteiskunnan sosiaalista pääomaa.

Toiminta on yleishyödyllistä, eettistä ja aatteellista.

Toiminta on joustavaa ja pohjautuu vapaaehtoisuuteen, nousee ihmisten innostuneisuudesta, aktiivisuudesta ja vaikuttamisen halusta.

Järjestöt hyödyntävät toiminnassaan sekä palkkatyötä että vapaaehtoistyötä.

Järjestöt ovat riippumattomia:

ne pyrkivät toiminnassaan omaehtoisuuteen ja itseohjauvuuteen: ne haluavat toimia itsenäisesti ja vapaana valtion, kunnan tai markkinoiden ohjauksesta ja määräysvallasta.

Järjestöt luovat toimintaa alueille, joilla julkinen palvelutuotanto on vaikeaa esimerkiksi kohderyhmän pienen määrän tai vaadittavan erityisasiantuntemuksen vuoksi ja joilla yritysmäinen palvelutuotanto ei kysynnän vähäisyyden tai satunnaisuuden vuoksi ole kannattavaa.

Järjestöistä haetaan uusia ratkaisuja hyvinvointipalvelujen kehittämiseen sekä uusimuotoisiin yrittäjyys- ja työllisyysmalleihin kansalaisyhteiskunnan ja demokratian toimivuuden parantamiseksi.

Kansalaisyhteiskunnan perusyksikkö on yhdistys tai järjestö, yhdistyksen tai järjestön perustyyppissä jäsenenä ovat yksityiset henkilöt. Kansalaisjärjestöjen toiminnan perusta on yhdistymisvapaus ja itsemääräämisoikeus. (Sirkkala 2005, 7). Hyvinvointialan järjestöstrategiassa yhdistyksellä ja järjestöllä tarkoitetaan samaa asiaa. Toimijoiden kirjo on laaja ja vaihtelee hyvin pienistä paikallisista yhdistyksistä suuriin alueellisiin yhdistyksiin ja valtakunnallisiin liittoihin.

Kansalaisjärjestöt ovat olennainen osa kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Ne luovat yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä tukevan verkoston, joka toimii yksilöiden, valtion ja markkinoiden välisellä vyöhykkeellä. Tätä vyöhykettä kutsutaan kolmanneksi sektoriksi. (Sirkkala 2005, 7.)

3.2 Järjestöjen roolit ja tehtävät

Järjestöjen toiminta jakautuu perus- ja kehittämistoimintaan. Perustoimintaa on järjestöä ylläpitävä perusjärjestötoiminta kokouksineen ja kirjanpitoineen sekä esimerkiksi järjestön organisoima vapaaehtois- ja vertaistoiminta ja edunvalvontatyö. Järjestöt osallistuvat myös paljon alueiden, yhteisöjen ja yhteiskunnallisten olosuhteiden kehittämiseen esimerkiksi vaikuttamalla päätöksentekoon ja toteuttamalla kehittämishankkeita yksin tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Kansalaisjärjestötoiminnan keskeinen tehtävä on **tarjota ihmisille osallistumisen, liittymisen ja sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia**. Tehtävä konkretisoituu erityisesti järjestöjen vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa, järjestölähtöisen auttamistyön organisoimisessa, kohtaamispaikkojen ylläpidossa sekä harrastus- ja virkistystoiminnassa. Muita järjestöjen tehtäviä ovat edunvalvonta ja vaikuttaminen, asiantuntijana ja ammattiosaajana toimiminen, kehittämistehtävät sekä palveluiden tuottaminen. (Esimerkiksi Ray 2007, Vuorinen 2004, 13–19).

Vessel-keskus tarjoaa palveluohjausta ja neuvontaa ikäihmisille, vammaisille ja invalideille sekä heidän läheisilleen

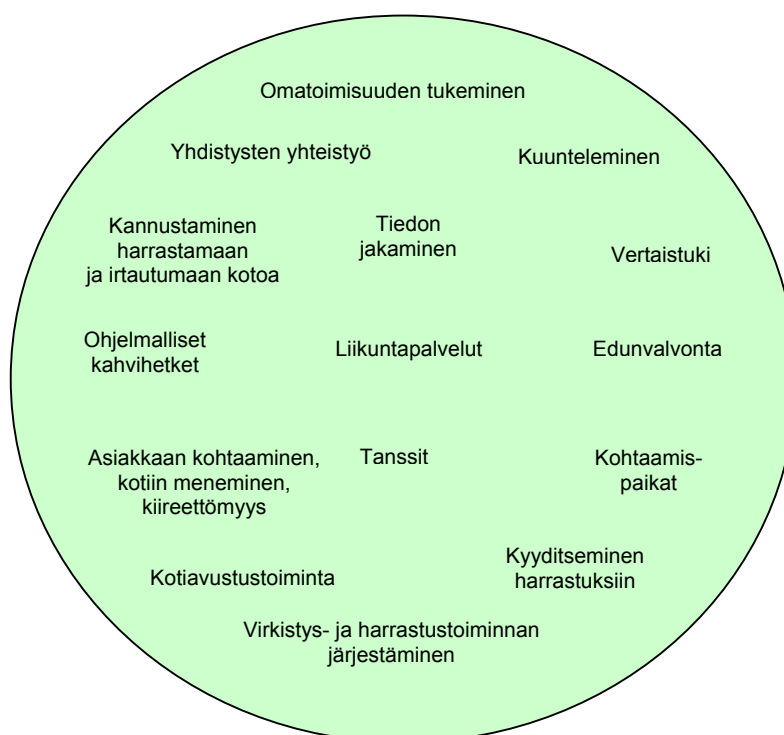
Kuva Ani-Elina Heikkinen

Ennaltaehkäisevä toiminta

Ennaltaehkäisevän toiminnan tehostamista korostetaan tuoreissa alueellisissa ja kansallisissa ohjelmissa ja strategioissa. Hyvinvointialalla painopistettä halutaan siirtää korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään. Järjestöissä tehdään paljon hyvinvointia edistävää sekä sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ennaltaehkäisevää työtä.

Järjestöstrategiaa valmistelleissa foorumeissa pyydettiin järjestöjä kuvailemaan, mitä ennaltaehkäisevä toiminta järjestönäkökulmasta katsottuna tarkoittaa. Käytyjen keskustelujen perusteella voitiin todeta, että ennaltaehkäisevän hyvinvointityön sisältö on hyvin laajaa ja kirjavaa. Sitä on yhtä lailla esimerkiksi kyyditseminen harrastuksiin, harrastustoiminnan järjestäminen, läsnäolo ja kuunteleminen kuin edunvalvonta, tiedon jakaminen tai yhdistysten välinen yhteistyö. Lähes kaiken järjestötoiminnan voidaan katsoa olevan ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä, joka toteutuu järjestöjen erilaisissa toiminnoissa.

Kuva 3 **Järjestöjen toteuttaman ennaltaehkäisevän toiminnan määrittelyä Pielisen Karjalan ja Keski-Karjalan järjestöfoorumeissa**

Vapaaehtoistoiminnan mahdollistaminen

Järjestöt organisoivat ja tukevat vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistoimintaan osallistuvat tulevat toimintaan mukaan omasta vapaasta tahdostaan, saavat siitä jotakin itselleen ja haluavat vaikuttaa toiminnallaan omaan tai muiden ihmisten elämään ja yhteiskunnallisiin olosuhteisiin. Vapaaehtoistoiminta tukee ihmisten keskinäistä auttamista sekä kansalaisten ja perheiden elämänhallintaa. Se on ihmisten välillä tapahtuvaa palkatonta vastavuoroista toimintaa.

Vapaaehtoistoiminta ei korvaa ammatillista työtä, mutta joissakin tilanteissa se tavoittaa tuen tarpeessa olevat paremmin. Useimmiten vapaaehtoistyö liittyy kaikkeen järjestöjen toimintaan.

Järjestölähtöisen auttamistyön organisoiminen

Järjestöjen tuottamaa markkinoiden ulkopuolista toimintaa kutsutaan järjestölähtöiseksi auttamistyöksi. Toimintaan osallistuu usein sekä vapaaehtoistyöntekijöitä että palkattua henkilökuntaa. Järjestölähtöinen auttamistyö ei ole rahavälitteistä, eli sitä ei järjestetä myytäväksi.

Järjestölähtöistä auttamistyötä on esimerkiksi tukihenkilötoiminta. Monet yhdistykset järjestävät myös liikunta- ja kulttuuritoimintaa erityisryhmille. Osa yhdistyksistä tarjoaa konkreettista apua esimerkiksi apuvälineiden käytössä.

Vertaistoiminnan organisoiminen

Vapaaehtoisuuteen perustuvan vertaistoiminnan osuus sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa kasvaa koko ajan. Vertaistoiminta kerää samantyyppisiä elämäntilanteita tai ongelmia kohdanneita yhteen jakamaan vastavuoroisesti kokemuksiaan ja tukemaan toisiaan. Järjestöt myös kouluttavat vertaisohjaajia.

Paikallisyhdistyksissä on vertaisryhmätoimintaa esimerkiksi hengityssairaille, kehitysvammaisten perheille, pienten lasten vanhemmille, päihdeongelmallisille ja eronneille.

Kohtaamispaikkojen ylläpitäminen

Viime vuosina yhdistykset ovat perustaneet kansalaisten kanssakäymistä ja yhteisöllisyyttä edistäviä kohtaamispaikkoja. Ne tarjoavat toimintamahdollisuuksia, vertaistukea, kuntouttavaa tukea ja syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa esimerkiksi päihteiden käyttäjille ja maahanmuuttajille. Toisaalta kohtaamispaikat tarjoavat mahdollisuuden oleskeluun ilman erityisiä velvoitteita tai toimintapakkoa. Myös kylä- ja asukas-yhdistykset ovat perustaneet aktiivisesti kylätaloja ja asukastupia kokoontumispaikoiksi ja kylien kehittämisen keskuksiksi.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) paikallisyhdistykset järjestävät perhekahvilatoimintaa. Kahvilat ovat avoimia kohtaamispaikkoja. Pohjois-Karjalassa niitä toimii yli 20. Perhekahvilat tarjoavat vanhemmille tukea, tietoa ja toimintamahdollisuuksia sekä lapsille seuraa ja mukavaa tekemistä erilaisten teemapäivien merkeissä. Kahvila toimivat vapaa-ajan tiloissa, päiväkodeissa, leikkipuistoissa ja neuvolassa. Ne ovat avoinna yleensä pari tuntia viikoittain.

Edunvalvonta ja vaikuttaminen

Yksi järjestöjen tehtävä on kertoa muille jäsentensä erityispiirteistä ja pyrkiä saattamaan ne yhteiskunnassa huomioon otetuksi ja hyväksytyksi. Järjestöt tuovat esille yhteiskunnalliselta asemaltaan heikkojen ryhmien asioita ja tarpeita ja puolustavat näiden ryhmien oikeuksia. Yhdistykset pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnalliseen kehitykseen tuomalla esille korjausta vaativia asioita ja epäkohtia.

Esimerkiksi Joensuussa toimii vammaisjärjestöjen neuvottelukunta. Kunnallinen vammaisneuvosto on vammaisten asiantuntijaelin kunnassa ja yhteistyöfoorumi vammaisille, virkamiehille ja päättäjille. Neuvosto ottaa kantaa ja antaa ohjeita mm. tiedonvälitykseen, asumisen ja rakentamisen suunnitteluun, joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Neuvosto järjestää eri tahojen yhteistä toimintaa. Se organisoii koulutusta ja tilaisuuksia sekä tiedottaa vammaisuuteen liittyvistä asioista.

Asiantuntijana ja kehittäjänä toimiminen

Paitsi että asiantuntijuus ja ammattiosaaminen ovat vaikuttamisen ja edunvalvonnan edellytyksiä, ne mahdollistavat myös järjestöjen tärkeän tehtävän kouluttajana ja kehittäjänä. Monet yhdistykset välittävät asiantuntijatietoa koulutuksen tai esimerkiksi neuvontapalvelun kautta kohderyhmilleen sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille.

Järjestöt ovat merkittäviä uusien, hyvinvointia edistävien toimintamenetelmien kehittäjiä. Kylä- ja asukas-yhdistysten toiminta on tärkeää ja monipuolista alueiden ja yhteisöjen kehittämistä.

Järjestöt toimivat alansa asiantuntijoina ja kouluttajina:
Sydänterveyden seminaarin tiedotustilaisuus 27.10.2006

Kuva Mirja Huuskonen

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n toimintaan kuuluu mm. alueellisen sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittäminen, sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittäminen ja varmistaminen alueella yhteistyössä Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa, yhteisöllisten toiminta-areenoiden ja monitoimijaisen palvelu- ja tukimuotojen kehittäminen ja järjestöjen toiminta- ja työllistämisedellytysten sekä kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen.

Pohjois-Karjalan Kylät ry koordinoi maakunnan kylien kehittämistä. Toiminnan tarkoituksena on tukea ja kehittää maakunnallista ja paikallista kylätoimintaa sekä edistää yhteistyötä maaseudun yhdistysten ja muiden yhteisöjen välillä. Yhdistys pyrkii myös edistämään kylien henkistä hyvinvointia, omaleimaisuutta ja elinkeinotoiminnan yleisiä edellytyksiä. Pohjois-Karjalan Kylät on laatinut maakunnallisen kyläohjelman 2006–2013.

Harrastus- ja virkistystoiminnan järjestäminen

Osa paikallisyhdistyksistä järjestää jäsenilleen lähinnä harrastus- ja virkistystoimintaa. Yhdistykset toimivat pienillä resursseilla ja pääasiassa vapaaehtoisvoimin. Tyypillisiä esimerkkejä tästä ovat eläkeläisyhdistykset.

Eläkeläisjärjestöjen jäsenilleen järjestämä virkistystoiminta on esimerkiksi erilaisten retkien, tapahtumien ja ohjelmallisten kahvihetkien järjestämistä sekä kuntoliikuntamahdollisuuksien tarjoamista.

Palvelujen tuottaminen

Kansalaisjärjestöt tuottavat lähes 20 % sosiaali- ja terveystoimintaa. Sosiaalipalveluista kansalaisjärjestöt tuottavat 17 % ja terveystoimintaa 5 %. Pääosan tuottamistaan palveluista järjestöt myyvät julkiselle sektorille. Järjestöt tuottavat palveluita joustavasti ja tarpeenmukaisesti sektorirajoja ylittäen, palveluissa on vankka arvopohja eivätkä ne tavoittele taloudellista voittoa. Järjestöt pystyvät tehokkaasti, nopeasti, kokeillen ja kehittämällä reagoimaan ongelmiin. Niiden toteuttamissa sosiaalipalveluissa yhdistyvät vertais- ja vapaaehtoisuustoiminta, näin ollen ne pystyvät tarjoamaan hyvin monimuotoista tukea arjessa selviytymiseen. (Eronen 2006).

Järjestöt voivat tuottaa luvanvaraisesti ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja, jotka ovat useimmiten sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja kehitysvammalain mukaisia asumispalveluita sekä lastensuojelulain mukaisia sijaishuoltopalveluja. Näitä palveluyksiköitä ovat esimerkiksi päihdehuollon kuntoutuslaitokset, vammaisten palvelutalot sekä lasten ja nuorten laitokset ja perhekodit.

Järjestöt voivat tuottaa ei-ympäri- tai osavuorokautisia sosiaalipalveluja ilmoituksenvaraisesti. Näitä palveluita ovat esimerkiksi vanhusten ja sairaiden kotipalvelut, päivähoito- ja iltapäivätoiminta, avomuotoinen päihde- ja mielenterveyskuntoutus sekä erilaisille ryhmille tarkoitettu päivä- ja työtoiminta. Päivä- ja työtoiminnan muotoja ovat esimerkiksi nuorisoyhteisöt ja vammaisten työpajat, työttömien toimintakeskukset ja kohtaamispaikat sekä jäsen- tai jäsenyhteisötalot. Järjestöt tuottavat myös kuntoutuspalveluja, kotona asumisen ja omaisten tukea, erilaista päivä- ja työtoimintaa, kriisipalveluja sekä kurssi-, loma-, ja leiritoimintaa. (Eronen 2006, 158).

Kuten kaikessa palveluntuotannossa, myös kansalaisjärjestöjen tuottamien palvelujen kohdalla on huomioitava, että tuotannossa on hyvin monitasoista ja -laatuista palvelua. Itä-Suomen lääninhallitus ja palvelun ostaja (usein kunta) pyrkivät kuitenkin mahdollisimman tarkasti valvomaan yksityisten palvelujen laatua ja lainmukaisuutta.

Kesälahden Vanhustentukiyhdistys ry tarjoaa palveluasumista Kesälahden Elinkaaritalossa. Palveluasuminen on kuntouttavaa asumispalvelua, jossa pyritään tukemaan asukkaan omaa toimintakykyä ja arjen toimissa selviytymistä.

Muutokset toimintaedellytyksissä – haasteet järjestöjen palveluntuotannolle

Järjestöjen toimintaympäristössä ja -edellytyksissä on tapahtunut viime aikoina merkittäviä muutoksia. EU:n sisämarkkinapolitiikka ohjaa myös kansallisten käytäntöjen suuntaa. Esimerkiksi EU:n kilpailu- ja hankintalainsäädäntö on vaikuttanut Raha-automaattiyhdistyksen avustuslinjausten tiukentumiseen sekä verottajan tiukentuneeseen tulkintaan yhteisöjen yleishyödyllisestä toiminnasta.

Yleishyödyllisenä voidaan pitää yhteisöä, joka ei sääntöjensä mukaan tavoittele voittoa ja joka toimii aatteellisesti sitoutuneena ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi yleishyödyllisen yhteisön toiminnassa on mukana luottamushenkilöiden ja vapaaehtoisten panos sekä tarvittava määrä palkattuja työntekijöitä. (RAY 2007). Yleishyödyllisten yhdistysten tuloista verovapaaksi on katsottu mm. arpajaisista, myyjäisistä ja jäsenlehdistä saatu tulo. Verottaja tiukensi vuonna 2005 tulkintaansa yleishyödyllisen yhteisön tulojen verovelvollisuudesta siten, että elinkeinotoiminnaksi katsotaan nykyisin sellaisiakin järjestöjen toimintoja, joita on perinteisesti pidetty yleishyödyllisenä. Tämä on johtanut järjestöjen toiminnan kaventumiseen tai palvelutoiminnan yhtiöittämiseen. (Vuorinen et al. 2006, 63).

EU:n hankinta- ja kilpailulainsäädäntö on taas vaikuttanut Raha-automaattiyhdistyksen rahoituslinjausten muutoksiin siten, että järjestölle myönnetty rahoitus ei saa tuottaa vähäistä suurempaa kilpailua vääristävää haittaa ja saattaa palvelujen tuottajia eriarvoiseen asemaan (laki raha-automaattivastuksista 2002). Toisen linjauksen mukaan RAY vetäytyy sellaisten toimintojen rahoittamisesta, jotka ovat tulkittavissa kuntien tehtäväksi.

Nämä muutokset ovat aiheuttaneet epävarmuutta yhdistysten toiminnassa. Kilpailuttamista edellytetään myös hyvinvointipalvelujen hankinnassa, vaikka esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden alueella ei voida puhua aidoista markkinoista. Järjestöt luovat toimintaa yleensä niille alueille, joilla julkinen tai yksityinen palvelutuotanto on vaikeaa tai kannattamatonta esimerkiksi kohderyhmän pienuuden tai vaadittavan erityisasiantuntemuksen vuoksi. Aito markkina- ja kilpailutilanne edellyttää maksukykyisiä asiakkaita, joita sosiaalipalveluiden asiakkaat eivät läheskään aina ole. Järjestöjen huolena on palvelujen ja tuen antamisen vaikeutuessa se, että niiden tarjoamien palveluiden ja muun järjestölähtöisen auttamistyön piirissä olevat kansalaiset jäävät niin julkisen, yksityisen kuin kansalaisjärjestöjenkin tarjoaman tuen ja palveluiden ulkopuolelle ja huono-osaisuus etenkin syrjäisillä alueilla kasvaa.

Uusi hankintalaki

Uusi hankintalaki (348/2007) astui voimaan 1.6.2007. Lainsäädännön keskeisin muutos on hankintoja koskevan ilmoitusvelvollisuuden laajeneminen: kaikista yli 15 000 euron arvoisista tavara- ja palveluhankinnoista sekä yli 100 000 euron urakoista on ilmoitettava hankintailmoituksia sisältävässä HILMA-järjestelmässä. Sosiaali- ja terveystalouksissa sekä eräissä työvoimahallinnon palveluissa kynnysarvo on 50 000 euroa. Alle 15 000 euron hankintojen kohdalla hankintalakia ei sovelleta lainkaan, vaan niihin sovelletaan hankintayksiköiden antamia omia ohjeita. Hankintalaki koskee mitä tahansa tahoa, joka saa hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaisilta, kirkolta ja seurakunnilta.

Järjestöille hankintalaki tuo kaksi uutta mahdollisuutta. Ensinnäkin alle 15 000 euron suorahankinnat tai rajoitetulle piirille suunnatut hankinnat antavat kunnille ja järjestöille mahdollisuuden sopia suoraan, ilman hankinnan kilpailutusta, jostakin vuosirakasta kuten esimerkiksi kentän hoidosta, uimarannan hoidosta tai vertaistukiryhmän pitämisestä viikoittain. Toiseksi uuden lain myötä hankinnan valinnan kriteerinä oleva kokonaistaloudellisen edullisuuden määritelmä laajenee niin, että **sosiaaliset kriteerit** voidaan selvästi kirjata ja niitä voidaan myös käyttää valinnan perusteina. Sosiaalisia kriteereitä ovat esimerkiksi työllistäminen tai palvelun saavutettavuus.

3.3 Hyvinvointialan järjestöt

Pohjois-Karjalassa järjestötoiminnalla on vahvat perinteet ja paljon yleisesti tunnistamattomiakin voimavaroja ja erityisosaamista, joiden näkyväksi tekeminen on tärkeää. Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisteristä löytyy maininta 5 225:stä maakuntaan rekisteröidystä yhdistyksestä. Näistä osa ei ole enää

toiminnassa, mutta luku kertoo kansalaisjärjestötoiminnan aktiivisuudesta. Vuoden 2000 jälkeen rekisteritietojaan muuttaneita* yhdistyksiä maakunnassa on 2 499 (1.8.2007).

Taulukko 1 **Vuoden 2000 jälkeen rekisteritietojaan muuttaneiden yhdistysten** määrät kunnittain Pohjois-Karjalassa**

Kunta	Kaikki yhdistykset (2000–2007)	Kunta	Kaikki yhdistykset (2000–2007)
Pielisen Karjala		Polvijärvi	79
Valtimo	43	Liperi	133
Nurmes	150	Outokumpu	101
Lieksa	240	<i>Yhteensä</i>	<i>1 612</i>
Juuka	113	Keski-Karjala	
<i>Yhteensä</i>	<i>546</i>	Tohmajärvi	76
Joensuun seutu		Kitee	173
Eno	105	Rääkkylä	51
Kontiolahti	135	Kesälähti	41
Joensuu	887	<i>Yhteensä</i>	<i>341</i>
Ilomantsi	119	Yhteensä	2 499
Pyhäselkä	53		

Näistä yhdistyksistä Pohjois-Karjalassa toimii aktiivisesti:

375	sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja paikallisyhdistystä	150	marttayhdistystä
230	kylä- ja asukasyhdistystä tai -toimikuntaa	30	vanhempainyhdistystä
		30	nuorisoseuraa
260	liikunta- ja urheilujärjestöä	14	4H-yhdistyksen paikallisosastoa
		30	partiolippukuntaa

Suomalainen järjestökenttä on hierarkkinen. Paikallisyhdistykset kuuluvat usein piireihin tai muuhun alueelliseen organisaatioon. Ne taas kuuluvat omiin valtakunnallisiin liittoihinsa, ns. kattojärjestöihin. Valtakunnalliset liitot kuuluvat usein järjestöjen yhteisiin keskusjärjestöihin.

Pohjois-Karjalassa toimii valtakunnallisten liittojen alue- tai piirijärjestöjä sekä näihin kuuluvia paikallisyhdistyksiä. Maakunnassa toimii myös itsenäisiä paikallisyhdistyksiä, jotka eivät kuulu mihinkään kattojärjestöön. Suurin osa järjestöistä on pieniä paikallisyhdistyksiä, jotka toimivat pääasiassa vapaaehtoisten kansalaisten työpanoksen turvin. Liitteessä 3 on kuntakohtainen erittely sosiaali- ja terveysjärjestöjen, kyläyhdistysten ja -toimikuntien, liikuntajärjestöjen sekä nuorisojärjestöjen määristä.

Hyvinvointialan järjestötoiminnalla tarkoitetaan tässä lähtökohtaisesti kaikkea kansalaisia aktivoivaa ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia edistävää järjestötoimintaa. Strategia on tarkoitettu työvälineeksi kaikille maakunnan järjestöille ja julkisille sekä yksityisille hyvinvointialan toimijoille. Keskeisinä toimijoina

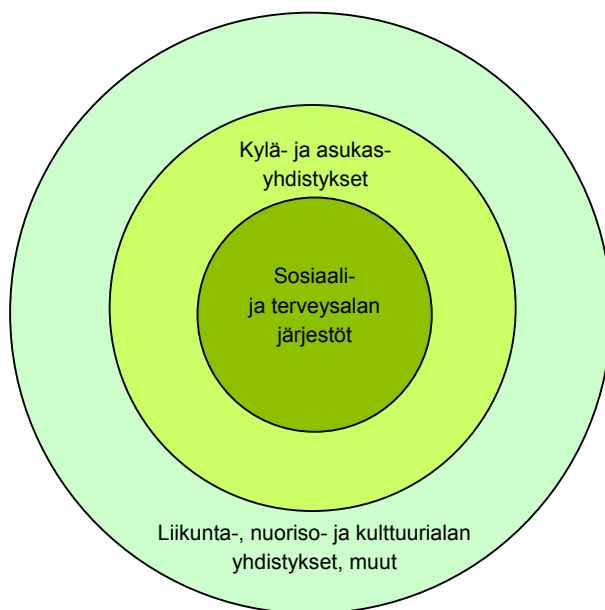
* Yhdistyksen rekisteritietoja muutetaan yhdistyksen sääntöjen, puheenjohtajan tai muiden yhdistyksen tietojen kuten nimenkirjoittajien muuttuessa. Kaikki muutokset, joita yhdistys tekee sääntöihinsä ja tietoihinsa, on vahvistettava yhdistyksen kokouksessa (vuosi- tai ylimääräinen kokous). Yhdistyksen päättämät muutokset tulee virallistaa, eli muutokset tulee toimittaa yhdistysrekisteriin vahvistettavaksi. Rekisteritietojaan vuoden 2000 jälkeen muuttaneiden yhdistysten voidaan katsoa toimivan aktiivisesti.

** Kaikki eri alojen yhdistykset maakunnassa, jotka ovat muuttaneet rekisteritietojaan vuoden 2000 jälkeen. Lähde: Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti 1.8.2007.

valmistelussa ovat olleet sosiaali- ja terveysalan järjestöt sekä kylä- ja asukas-yhdistykset. Erityisesti strategiassa otetaan esille sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toiminta, koska niiden toimintavolyymit ovat Pohjois-Karjalassa vahvat eikä niitä ole aikaisemmin huomioitu maakunnallisissa strategioissa.

Pohjois-Karjalan Kylät ry on koonnut maakunnallisen kyläohjelman, joka on otettu huomioon hyvinvointialan järjestöstrategiaa koottaessa. Liikunta-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöt on huomioitu aikaisemmin maakunnallisissa erityisstrategioissa, jotka on myös otettu huomioon tämän strategian laatimisessa.

Kuva 4 Hyvinvointialan järjestöt järjestöstrategiatyössä

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt

Strategian kokoamisessa keskeisessä asemassa ovat olleet sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Niillä tarkoitetaan järjestöjä, joiden tarkoituksena on joko jonkin erityisryhmän, oman jäsenistön tai laajemman väestöosan fyysisen, psyykkisen ja/tai sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen tai edistäminen (Vuorinen et al. 2005, Vuorinen et al. 2006, 11). Sosiaali- ja terveysalan järjestöjä ovat Raha-automaattiyhdistyksen luokittelun mukaisesti:

- kansanterveysjärjestöt (esimerkiksi kansanterveyden yleis- ja monialajärjestöt, potilasjärjestöt, mielenterveysjärjestöt ja työttömien järjestöt)
- lastensuojelujärjestöt
- aistivammajärjestöt
- vanhus- ja eläkeläisjärjestöt
- invalidijärjestöt
- nuorisokasvatusjärjestöt
- päihdejärjestöihin
- lomajärjestöt.

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on tärkeä asema erityisesti heikoimmassa asemassa olevien hyvinvoinnin edistämisessä. Paikallinen yhdistystoiminta tavoittaa monesti julkista sektoria tehokkaammin ne, joilla on monella tavalla hankala elämäntilanne. Yhdistyksistä 70 % on arvioinut, että niiden toiminnassa on mukana työttömiä, pitkäaikaissairaita ja vammaisia. Noin puolet yhdistyksistä on arvioinut, että niiden toimintaan osallistuu mielenterveysongelmaisia, vaikeavammaisia ja moniongelmaisia. Hyvinvoinnin julkiset toimijat ovat arvioineet, että yhteiskunnalla on heikommat mahdollisuudet näiden ryhmien tukemiseen muihin ryhmiin verrattuna. (Vuorinen et al. 2005).

Sosiaali- ja terveysjärjestöt tarjoavat tukea kuntalaisille organisoimalla erilaista vertais- ja vapaaehtois-toimintaa. Julkisen sektorin toimijat ovat arvioineet (Eronen 2006, 162) sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottaman tuen ja palveluiden vahvuuksiksi joustavuuden ja innovatiivisuuden, toiminnan luotettavuuden, pitkäjänteisyyden ja laadun. Myös järjestöjen vankkaa erityisosaamista korostettiin. Tärkeänä pidettiin myös esimerkiksi järjestöjen tekemää ennaltaehkäisevää työtä ja tiedonvälitystä.

Taulukko 2 **Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveysalan järjestöjen* määrät** seutukunnittain**

Järjestötyyppi	Määrä Pohjois-Karjalassa	Esimerkkejä
Valtakunnallinen liitto (keskus)	Valtakunnallisten liittojen keskuksia ei toimi Pohjois-Karjalassa.	
Järjestöjä, joiden aluetyöntekijöiden toimialueena on Itä-Suomi	Itä-Suomen alueella toimii 34 aluejärjestöä, näistä 14:llä on työntekijä Joensuussa. Muut Kuopiossa/Mikkelissä.	Hengitysliitto SPR Savo-Karjalan piiri Suomen kuurosokeat ry Suomen Reumaliitto
Koko maakunnan alueella toimivat piirijärjestöt	Pielisen Karjala - Joensuun seutu 43 Keski-Karjala 2 Yhteensä 45	MLL Pohjois-Karjalan piiri ry Pohjois-Karjalan Kylät ry Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry Pohjois-Karjalan Selkäyhdistys ry Pohjois-Karjalan Liikunta ry
Seudulliset järjestöt tai järjestöt, jotka toimivat usean kunnan alueella	Pielisen Karjala 9 Joensuun seutu 14 Keski-Karjala 12 Yhteensä 35	Ylä-Karjalan hengitysyhdistys ry Joensuun Seudun Omaishoitajat ja läheiset ry Keski-Karjalan MS-yhdistys ry
Paikallisyhdistykset	Pielisen Karjala 82 Joensuun seutu 160 Keski-Karjala 53 Yhteensä 295	Lieksan Tukipiste ry Joensuun Reumayhdistys ry Juaan Hengitysyhdistys ry Ilomantsin eläkkeensaajat ry Tohmajärven Aktiivit ry

* Sosiaali- ja terveysalan järjestöiksi luetaan tässä yleiset kansanterveysjärjestöt, lastensuojelujärjestöt, aistivammajärjestöt, vanhus- ja eläkeläisjärjestöt, invalidijärjestöt, päihdejärjestöt sekä työttömien yhdistykset.

** Luvut ovat Patentti- ja rekisterihallinnon Yhdistysnetin, Järjestötietopalvelu Jellin, Keski-Karjalan yhdistysrekisterin sekä kuntien ja järjestöjen internetsivuilta löytyneiden tietojen mukaan laskettuja arvioita, jotka saattavat sisältää muutamaan yksikön virheen suuntaan tai toiseen.

Suomessa on rekisteröity 13 000 sosiaali- ja terveysalan järjestöä, joista suurin osa on paikallisia tai alueellisia (Särkelä et al. 2005). Pohjois-Karjalassa toimii 375 rekisteröityä sosiaali- ja terveysalan järjestöä, joista 45 on koko maakunnan alueella toimivaa piirijärjestöä, 35 kahden tai useamman kunnan alueella toimivaa seudullista yhdistystä ja 295 yhden kunnan alueella toimivaa paikallisyhdistystä. Itä-Suomen toiminta-alueella toimii yli 30 sosiaali- ja terveysalan järjestön alueosastoa, joista 14:llä on aluetyöntekijä Joensuussa.

Liekku ry levittää vanhemmille tietoa vauvojen ja pienten lasten hoidosta

Kuva Teija Kontio

Kylä- ja asukas yhdistykset

Kylä- ja asukas yhdistykset edistävät laaja-alaisesti alueiden ja yhteisöjen kehittämistä maakunnan kylillä ja taajamissa. Kylä- ja asukas yhdistykset kokoavat yhteen kylän tai asuinalueen toimijoita ja toimintoja ja edistävät paikallisia elinolosuhteita kumppanuuteen perustuvan yhteistyön voimin. Pohjois-Karjalassa on 230 kylä- ja asukas yhdistystä tai -toimikuntaa. Kylätoiminnalle on laadittu maakunnallinen kyläohjelma vuosille 2006–2013. Pohjois-Karjalan Kylät ry on maakunnan kylien kehittämistä koordinoiva yhdistys.

Liikuntajärjestöt

Pohjois-Karjalassa toimii 260 liikuntajärjestöä. Kaksi kolmasosaa maakunnan liikuntaseuroista toimii Joensuun seutukunnassa. Liikuntajärjestöt ovat erityisen tärkeitä lasten ja nuorten urheilu- ja liikunta-harrastusten mahdollistajia. Liikuntajärjestötoiminta ja sen tukeminen on huomioitu melko kattavasti Pohjois-Karjalan urheilu- ja liikuntastrategiassa 2006–2015. Pohjois-Karjalan urheilu- ja liikuntajärjestötoimintaa koordinoi Pohjois-Karjalan Liikunta ry.

Muu yhdistystoiminta

Maakunnassa toimii paljon nuoris- ja kulttuurijärjestöjä, jotka organisoivat harrastus- ja virkistys-toimintaa. Mm. Pohjois-Karjalan Partiolaisilla on yli 30 lippukuntaa, Pohjois-Karjalan Nuorisoseurat ry:llä yli 30 paikallista nuorisoseuraa ja Pohjois-Karjalan 4H-piirissä 14 paikallisyhdistystä. Näiden lisäksi esimerkiksi Pohjois-Karjalan Martoilla on aktiivista toimintaa: piirijärjestöön kuuluu yli 150 paikallisyhdistystä ja jäseniä on yli 4 000. Maakunnassa toimii paljon myös eri alojen paikallisyhdistyksiä, jotka eivät kuulu mihinkään piirijärjestöön tai valtakunnalliseen liittoon.

Ketkä yhdistyksissä toimivat?

Sosiaali- ja terveysalan paikallisyhdistysten vapaaehtoistoimintaan osallistuvat eniten keski-ikäiset, yli 50-vuotiaat ja eläkeläiset sekä työkäiset sairauseläkeläiset. Yhdistystoiminnan piirissä on yleensä enemmän naisia kuin miehiä. Alle 18-vuotiaita ja opiskelijoita toimii vapaaehtoisina useimmiten lastensuojeluyhdistyksissä. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia toimii lähes kaikissa lastensuojelun yleisyhdistyksissä sekä kansanterveyden yleis- ja monialayhdistyksissä. Työttömät vapaaehtoiset toimivat työttömien yhdistyksissä. (Vuorinen et al. 2006, Vuorinen et al. 2004). Järjestöissä toimii sekä vapaaehtoista että palkattua työvoimaa.

Yhdistystypologia

Järjestöjen toimintaa voidaan kuvata Järjestöbarometrin 2006 yhdistystypologian mukaisesti (Vuorinen et al. 2006, 93). Yhdistykset on luokiteltu toiminnan sisällön ja taloudellisten voimavarojen mukaan neljään luokkaan: vapaaehtois- ja vertaistoimijoihin, laaja-alaisiin toimijoihin, virkistys- ja harrastustoimijoihin sekä palveluntuotantoa korostaviin toimijoihin. Määritelmät eivät ole toisiansa pois sulkevia, vaan yhdistysten toiminta yleensä sisältää kaikkiin luokkiin kuuluvia toimintoja. Luokittelua on muokattu alkuperäisestä tähän yhteyteen sopivaksi:

Taulukko 3 Paikallisten hyvinvointialan yhdistysten neljä tyyppiä

Vapaaehtois- ja vertaistoimijat	Laaja-alaiset toimijat
Toimialueena yleensä yksi kunta tai seutukunta.	Toimialueena yleensä yksi kunta tai seutukunta.
Vapaaehtoistoiminta, tiedonvälitys ja vertaistoiminta. Ovat taloudeltaan pieniä.	Kaikki toiminnan painopisteet korostuvat. Ovat taloudeltaan melko suuria.
Esimerkiksi potilasyhdistykset, mielenterveysyhdistykset, aistivammayhdistykset, sotainvalidiyhdistykset, lastensuojeluyhdistykset.	Esimerkiksi vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset, työttömien yhdistykset, kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset.
Virkistys- ja harrastustoimijat	Palveluntuotantoa korostavat
Toimialueena yleensä yksi kunta.	Toimialueena yleensä yksi kunta tai seutukunta.
Toiminnan painopisteistä mikään ei korostu, mutta toimintamuodoista virkistystoiminnan merkitys on suurin. Ovat taloudeltaan pieniä.	Palveluntuottamisen merkitys korostuu selvästi. Ovat taloudeltaan suuria.
Esimerkiksi veteraani- ja eläkeläisyhdistykset, lastensuojelun yleisyhdistykset, liikuntajärjestöt, nuorisojärjestöt.	Esimerkiksi vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset, mielenterveysyhdistykset, kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset.

Yhdistystypologia helpottaa järjestökentän moninaisuuden hahmottamisessa: järjestöjen toiminnan painotus ja laajuus voi olla hyvinkin vaihtelevaa. Osilla järjestöistä painottuvat kaikki toiminnan painopisteet (laaja-alaiset toimijat), kun taas jotkut järjestävät lähinnä virkistys- ja harrastustoimintaa jäsenilleen. Isot palveluntuottajajärjestöt toimivat hyvinkin ammattimaisesti ja yrityksen tavoin palkatun henkilökunnan turvin, kun taas pienemmät vapaaehtois- ja vertaistoimintaa sekä virkistys- ja harrastustoimintaa organisoivat järjestöt pyörivät suurimmaksi osaksi vapaaehtoisten toimijoiden resursseilla.

Esimerkiksi kuntien ja järjestöjen välisiä yhteistyömalleja mietittäessä ja kehitettäessä on tärkeää huomioida järjestöjen erilaisuus ja erilaiset toiminnan painopisteet ja käytössä olevat resurssit. Yhteistyön mahdollisuudet ja käytännöt ovat erilaisia eri tyyppisten yhdistysten kanssa.

3.4 Järjestötoiminnan vaikutukset

Järjestötoiminnan vaikutukset maakunnassa ovat moninaiset. Niitä ei voi läheskään aina mitata numeroilla tai muuttaa rahaksi. Vapaaehtoisuuteen perustuvalla järjestötoiminnalla on merkittävä asema alueiden **paikallidentiteetin** luojana ja yhteisöissä syntyvän **sosiaalisen pääoman** tuottajana. Järjestötoiminta rakentaa ja pitää yllä **yhteisöllisyyttä** ja antaa **osallistumisen mahdollisuuksia** kansalaisille. Kansalaisjärjestötoiminta antaa kansalaisille vaikuttamismahdollisuuksia ja edistää **demokratian toteutumista**. Järjestötoiminta edistää kansalaisten **sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia**. Järjestöjen toteuttama yleistä hyvinvointia edistävä ennaltaehkäisevä työ vähentää korjaavien sosiaali- ja terveystalvelujen tarvetta.

Kansalaisjärjestöt ovat myös merkittäviä **alue- ja paikallistalouden kehittäjiä** toimimalla esimerkiksi työllisyyden edistäjinä. Maan kaikista sosiaali- ja terveysalan järjestöistä noin puolessa paikallisyhdistyksistä on palkattua työvoimaa. Hieman alle kolmasosa yhdistyksistä on työllistänyt henkilökuntaa palkkatuen avulla. (Vuorinen et al. 2004, 144). Isoimmat järjestöt palkkaavat ihmisiä myös määräaikaisiin kehittämiss-hankkeisiin.

Järjestötoiminta edistää välillisesti kansalaisten työllistymismahdollisuuksia. Vapaaehtoistoiminta järjes-töissä lisää osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, tukee omatoimisuutta ja itsensä toteuttamista sekä kehittää toimijoiden vuorovaikutustaitoja. Järjestöillä on merkittävä asema kansalaisten oppimisen ja osaamisen edistäjinä. Usein aktiivinen järjestötoiminta avaa etenkin nuorille toimijoille väylän työ-elämään muun työkokemuksen tai työelämän kontaktien puuttuessa.

Järjestötoiminnan kautta maakuntaan tulee huomattava määrä erilaista kansallista ja kansainvälistä kehittämisrahoitusta ja projektitukea. Pohjois-Karjalan järjestöt saivat esimerkiksi Raha-automaatti-yhdistyksen avustuksia vuonna 2007 yhteensä 6 193 000 euroa (Ray 2007).

Riikka Turunen Joensuun Latu ry:stä ja Roope-vauva tutustumassa Sydän- ja polkuretken reittiin Outokummussa

Kuva Mirja Huuskonen

4 Järjestöjen toimintaedellytykset

4.1 Toimintaan tarvittavat resurssit

Järjestöstrategian valmisteluun osallistuneet järjestöt pitivät tekemänsä hyvinvointityön vahvuuksina erityisesti kiireetöntä asiakkaan kohtaamista, asiakkaiden auttamista ja ilahduttamista sekä yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ympäristöltä ja asiakkailta tuleva positiivinen palaute, vapaaehtoistyön arvostus ja yhteisöllisyyden kokemukset ovat toimijoille tärkeitä aineettomia resursseja.

Ikäihmisten atk-kurssi
Vessel-keskuksessa
Kuva Ani-Elina Heikkinen

Yhdistykset vaativat toimiakseen taloudellisia ja muita aineellisia resursseja sekä inhimillisiä voimavaroja ja poliittista tukea. Järjestöstrategian valmistelussa kaikissa Pohjois-Karjalan seutukunnissa yhdistykset nostivat keskusteluun järjestöjen toimintaedellytysten turvaamisen tärkeyden. Yksi suurimmista ongelmista on vapaaehtoistoimijoiden ikääntyminen ja pula uusista toimijoista. Vapaaehtoistoimijajoukon pienentyessä korostuu entisestäänkin toinen yhdistystoiminnan iso ongelma: taloudellisten resurssien niukkuus. Inhimillisten ja taloudellisten voimavarojen turvaaminen ovat järjestötoiminnan keskeisimpiä kehittämisen painopisteitä.

Toiminnan rahoitus

Järjestöjen toiminnan rahoitus koostuu useasta eri lähteestä saatavasta tuotosta. Tärkeimmät tulonlähteet paikallisyhdistyksille ovat kuntien tuki esimerkiksi toiminta-avustusten muodossa, jäsenmaksut sekä yhteisöjen harjoittama oma rahankeräys ja muu varainhankinta. Palveluntuotannossa merkittävin tuotto tulee kuntien ostopalveluista tai maksusitoumuksista. Perustoimintaa, kehittämishankkeita, rakennusinvestointeja ja edunvalvontaa rahoitetaan pääosin raha-automaattituotoilla. Valtakunnallisiin liittoihin kuuluvat piirijärjestöt ja niiden paikallisyhdistykset voivat saada projektitukea kattojärjestöltä. Isommat järjestöt rahoittavat hankkeita myös esimerkiksi EU-rahoituksella.

Taulukko 4 **Järjestötoiminnan rahoitus**

Jäsenmaksut	Jäsenten suorittamat jäsenmaksut ovat yhdistysten perustuloa.
Toiminnan tuotot	Toiminnan tuottoja ovat esimerkiksi oma, eri tavoilla suoritettu varainhankinta, toimitilojen vuokraus sekä palvelujen myynnistä saatavat tuotot.
Kuntien tuki ja avustukset	Kunnat tukevat yhdistyksiä myöntämällä toimintaan yleis- tai kohdeavustuksia. Jotkut kunnat antavat yhdistysten käyttöön toimitiloja ja muita aineellisia resursseja ilmaiseksi tai alennettuun hintaan.
Raha-automaattiyhdistys	Raha-automaattiyhdistyksen perustehtävä on vastuullisella pelitoiminnalla kerätyillä varoilla tukea kansalaisjärjestöjen terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävää työtä. Raha-automaattivastuksia jaetaan koko maassa vuosittain noin 300 miljoonaa euroa yli 1 100 järjestölle. Järjestötoiminnan turvaamisen kannalta Raha-automaattivastusten merkitys on huomattavan suuri.
Muut rahoituslähteet	Yhdistykset voivat hakea rahoitusta perustoimintaan ja hankkeisiin erilaisista kansainvälisistä ja kansallisista rahoituslähteistä. Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> - opintokeskukset tukevat järjestöjen koulutus- ja opintokerhotoimintaa valtionavun ja koulutussuunnittelun avulla - valtakunnalliset liitot myöntävät usein rahoitusta paikallisyhdistysten hankkeille - säätiöt - yritykset - EU:n rahoitusohjelmat, esimerkiksi Leader+, ESR, EAKR - TE-keskus

4.2 Järjestötoiminnan haasteet

Järjestöjen toimintaympäristössä ja -edellytyksissä on tapahtunut paljon muutoksia. Esimerkiksi järjestöpohjainen palveluiden tuottaminen ja järjestölähtöisen auttamistyön toteuttaminen on vaikeutunut EU:n kilpailu- ja hankintalainsäädännön, verottajan ja RAY:n tiukentuneiden linjausten myötä. Vaarana on yhdistysten palveluntuotannon lakkaaminen ja palvelujen tuottamisen siirtäminen yksityisille yrityksille.

Tämä vaikeuttaa erityisesti syrjäisten alueiden asukkaiden tuen ja palveluiden saantia.

Liekku ry opastaa vanhempia mm. kestovaippojen ja kantoliinojen käytössä

Kuva Teija Kontio

Yhdistystoiminnan suurimpia ongelmia maakunnassa on vapaaehtoistoimijoiden ikääntyminen ja väheneminen. Uusia ja etenkin nuoria toimijoita on vaikea saada mukaan sitovaksi ja kuormittavaksi mielletyn yhdistystoiminnan piiriin. Järjestöjen tulevaisuuden haasteena on toimintamallien uudistaminen kevyemmäksi ja uusia toimijoita houkuttelevammaksi.

Aktiivitoimijoiden puutteesta kärsivien järjestöjen toinen iso haaste on taloudellisten resurssien niukkuus. Järjestötoiminnalle asetetaan julkiselta sektorilta suuria odotuksia erityisesti ennaltaehkäisevän työn toteuttamisessa sekä niiden palveluiden tuottamisessa, joihin kunnilla ei riitä voimavaroja eikä asiantuntemusta. Jotta järjestöt pystyvät vastaamaan näihin odotuksiin, tulee järjestötoimintaa tukevan poliittisen kulttuurin vahvistua ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseen panostaa paikallisella tasolla. Järjestöt pystyvät tarjoamaan paljon tukea ja toimintaa kuntalaisille kuntatalouden mittakaavassa pienillä rahasummilla.

Järjestöt tarjoavat kolutusta hyvinvointialan toimijoille

Kuva Mirja Huuskonen

Järjestöjen organisoima Satumetsä-tapahtuma kokoaa lapsiperheet
Lykynlammelle syksyisin

Kuva Mirja Huuskonen

5 Yhteistyöverkostot

Yhteistyöverkostot ovat tärkeä voimavara järjestöjen toiminnalle. Yleisimmät yhteistyötahot ovat kunta ja muut järjestöt. Kumppaneita voivat olla myös esimerkiksi paikallisseurakunnat, kuntayhtymät, sairaanhoitopiirit ja valtiohallinnon yksiköt. Järjestöstrategian valmisteluvaiheessa järjestetyissä seutukunnallisissa järjestöfoorumeissa järjestöjen keskinäinen sekä niiden ja julkisen sektorin (erityisesti kuntien) toimijoiden välinen yhteistyö koettiin tärkeäksi kehittämisen kohteeksi.

Vessel-keskuksen avajaiset

Kuva Merja Tanskanen

5.1 Järjestöjen keskinäinen yhteistyö

Pohjois-Karjalassa hyvinvointialan järjestöt ovat tehneet paljon yhteistyötä vastatakseen paremmin kansalaisten tuen ja palvelun tarpeisiin. Erityisesti maakunnan sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on vakiintuneita yhteistyörakenteita. Näitä ovat mm. Kotikartanoyhdistys ry, Joensuun Kansalaistalo, Itäinen tiimi ry, kansanterveyden keskus, Vammaisjärjestöjen neuvottelukunta sekä työttömien ja eläkeläisten maakunnalliset yhteistyöryhmät. Maakunnan kylä- ja asukastoiminnan yhteenliittymänä toimii Pohjois-Karjalan Kylät ry.

Pohjois-Karjalan liikunta- ja urheilustrategiassa painotetaan eri alojen järjestöjen välisen yhteistyön tärkeyttä hyvinvoinnin edistämiseksi. Myös järjestöstrategiaa valmistelevissa järjestöfoorumeissa maakunnan yhdistysten keskeinen toive oli paikallisten ja seudullisten järjestöjen välisten yhteistyöverkostojen kehittäminen. Yhteistyön avulla paikallisyhdistysten toiminta tehostuu ja uusien toimintamutojen toteuttaminen mahdollistuu. Yhteistyö on tärkeää myös kokemusten ja erityisosaamisen keskinäisen välittämisen kannalta.

Esimerkkejä yhdistysten välisistä yhteistyöverkostoista

Kotikartanoyhdistys ry (www.kotikartanoyhdistys.fi)

Kotikartanoyhdistys ry on järjestöjen vuonna 1996 perustama yleishyödyllinen yhdistys, joka mahdollistaa toimintaympäristön kansalaisille, jäsenjärjestöille ja monille muille toimijatahoille ihmisseläheisessä yhteisössä Joensuun Hukanhaudalla. Yhdistys toteuttaa ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa mielenterveysystyötä, työelämävalmiuksia edistävää päivä- ja työtoimintaa sekä koulutus- ja kurssitoimintaa. Se hallinnoi myös ennaltaehkäisevää mielenterveysystyötä tekevää

Kriisikeskusta sekä erilaisia hyvinvointia edistäviä hankkeita. Yhdistykseen kuuluu 45 jäsenjärjestöä, joiden toimintaa yhdistys edistää toimitilojen käyttömahdollisuuksien, räätälöityjen koulutusten, kurssien sekä ruoka- ja majoituspalveluiden muodossa.

Pohjois-Karjalan Kylät ry (www.kylat.fi)

Pohjois-Karjalan Kylät ry on maakunnallinen kylä- ja asukastoiminnan yhdistys. Toiminnan tarkoituksena on tukea ja kehittää maakunnallista ja paikallista kylätoimintaa sekä edistää yhteistyötä maaseudun yhdistysten ja muiden yhteisöjen välillä. Yhdistys pyrkii myös edistämään kylien henkistä hyvinvointia, omaleimaisuutta ja elinkeinotoiminnan yleisiä edellytyksiä. Toiminta-alue on Pohjois-Karjalan maakunta.

Joensuun Kansalaistalo (www.kansalaistalo.fi)

Joensuun Kansalaistalo sijaitsee Joensuun keskustassa. Taloa käyttävät erityisesti järjestöt ja ryhmät kokous- ja kohtaamispaikkanaan. Kansalaistalon toiminnan tavoitteena on olla kohtaamispaikka ja edistää sosiaalista tasa-arvoa sekä mahdollistaa osallisuuden, välittämisen, kohtaamisen ja kunnostautumisen kulttuurin syntyminen, tukea järjestöjä ja vapaaehtois-toimintaa, kehittää yhteistyötä julkisen ja vapaaehtoissektorin välillä, tuoda tietoyhteiskunta kaikkien ulottuville ja tarjota www-palveluja. Kansalaistalon toimijoita ovat Soroppi ry, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Tiloja käyttää noin sata järjestöä ja ryhmää vuosittain.

Lieksan eläkeläisten yhteistyöryhmä

Lieksan eläkeläisten yhteistyöryhmä toimii Lieksan eläkeläisjärjestöjen yhteistyöelimenä. Yhteistyöryhmään osallistuu kaksi edustajaa kustakin Lieksan kuudesta eläkeläisjärjestöstä. Yhteistyöryhmä järjestää esimerkiksi Lieksan eläkeläisjärjestöille yhteisiä tapahtumia ja retkiä sekä toimii yhteistyössä edunvalvontaan ja vaikuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Itäinen tiimi ry (www.itainentiimi.fi)

Itäinen tiimi ry toimii yhdistävänä tekijänä mielenterveysyhdistysten ja kuntoutujien välillä. Yhdistys auttaa psykiatrisessa avohoidossa olevia ja sairaalasta palaavia kuntoutumisessa, kehittää oikeus- ja edunvalvontatoimintaa potilasneuvoston kautta, tiedottaa, valistaa ja neuvoo mielenterveyteen liittyvissä asioissa, edistää yleistä mielenterveyttä ja tekee ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä sekä järjestää opinto-, virkistys-, retki- ja liikuntatoimintaa sekä työmahdollisuuksia. Itäinen tiimi kokoaa yhteen noin 20 mielenterveysyhdistystä maakunnassa.

Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus (www.kansanterveys.info)

Aikaisemmille kokemuksille ja maakunnalliselle yhteistyölle rakentuva Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus, jonka juridisena ytimenä on Pohjois-Karjalan kansanterveys ry, on ennakkoluuloton kansallinen kokeilu tautien ehkäisyn ja terveyden edistämisen alalla. Keskus kehittää, koordinoi ja tekee maakunnallista terveydenedistämistyötä ja toimii kansallisena ja kansainvälisenä mallina. Kansanterveyden keskuksen toiminnan perusta on yhteisöllinen toimintatapa. Toiminnan peruslähtökohtia ovat mm. väestön osallistuminen, suunnitelmallinen ja teoria-perusteinen ohjelmien toteutus, laaja ja toimiva yhteistyö, terveydenhuollon osallistuminen sekä hyvä seuranta- ja arviointijärjestelmä.

Pohjois-Karjalan Liikunta ry (www.pokali.fi)

Pohjois-Karjalan liikunta ry on maakunnallinen liikunnan ja urheilun asiantuntija-, kehittämis- ja yhteistyöjärjestö, jonka päätehtävänä on pohjoiskarjalaisten hyvinvoinnin edistäminen liikunnan ja urheilun avulla sekä liikuntakulttuurin elinvoimaisuuden ja monipuolisuuden varmistaminen. Yhdistykseen kuuluu noin 110 liikunta- ja terveysjärjestöä.

Pohjois-Karjalan järjestöfoorumi

Pohjois-Karjalaan perustettiin elokuussa 2005 pääasiassa Joensuun seudun sosiaali- ja terveysturvan järjestöjä yhteen kokoava maakunnallinen järjestöfoorumi, jonka tavoitteena on edistää järjestöjen yhteistyötä ja yhteistä vaikuttamistoimintaa sekä vuoropuhelua julkisten tahojen kanssa. Järjestöfoorumi kokoontuu tarpeen mukaan, noin neljä kertaa vuodessa, ja sen kutsuu koolle Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Jelli-järjestötietopalvelu (www.kansalaistalo.fi/jelli)

Jelli on järjestöjen yhteinen tiedotusalausta, jota ylläpitää Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys sekä Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Jelli antaa mahdollisuuksia maakunnan sosiaali- ja terveysturvan järjestöjen yhteiselle tiedottamiselle. Jellin kautta järjestöt voivat tiedottaa kuntalaisille ja toisilleen ajankohtaisista asioista ja tapahtumista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysturvan palvelut voivat palvelun kautta etsiä kumppaneita sekä tukea omille asiakasryhmilleen. Tällä hetkellä Jelli palvelee parhaiten Joensuun seudun järjestöjä, mutta siitä on tarkoitus kehittää koko maakunnan järjestökentän kattava järjestötietopalvelu.

OK-opintokeskus

OK-opintokeskus kutsuu 60:n jäsenjärjestönsä edustajia vuosittain yhteisiin info- ja teemataapaamisiin, joissa käsitellään järjestöjen koulutustoimintaan liittyviä valtionapukysymyksiä ja pohditaan ja tehdään esityksiä yhteisiksi koulutuksiksi. Kokoontumisissa järjestötoiminnan haasteet kohtaavat, tapahtuu luonnollista verkostoitumista ja syntyy ajatustenvaihtoa. Opintokeskuksen Itä-Suomen aluetoimisto sijaitsee Joensuussa.

5.2 Järjestöjen ja julkisten toimijoiden vuoropuhelu

Pohjois-Karjalassa järjestöillä ja kunnilla on vakiintuneita yhteistyörakenteita ja toimintamalleja. Yhteistyö voi perustua esimerkiksi ostopalvelu- tai kumppanuussopimuksiin perustuvaan palveluiden ja toimintojen vaihtoon, tiedottamiseen tai tila- ja rahoituskysymyksiin. Järjestöillä ja julkisilla toimijoilla on jonkin verran yhteisiä kehittämishankkeita.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa painotetaan uusien palvelujen järjestämisen ja tuottamistapojen kehittämisen tärkeyttä palvelujen turvaamisen edellytyksenä. Tavoitteena on tukea julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta palvelujen tuottamisessa. Myös useissa Pohjois-Karjalan kuntien ja seutukuntien palvelustrategioissa kuntien ja järjestöjen yhteistyön edistäminen on asetettu tavoitteeksi. Järjestöjen toiminta nähdään niissä kuitenkin usein hyvin suppeana ja hyvinvointipalvelujen tuotantoon painottavana. Toiminnallisten kumppanuuteen perustuvien yhteistyömallien kehittämisessä on paljon mahdollisuuksia etenkin ennaltaehkäisevän hyvinvointityön alueella.

Esimerkkejä järjestöjen ja julkisen sektorin toimijoiden välisestä yhteistyöstä

Karpalo (www.karpalohanke.net)

Pielisen Karjalan ikäihmisten kehittämiskeskus Karpalossa julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat rakentavat yhteistyössä mielekästä palvelukokonaisuutta alueen ikääntyville. Karpalon tiloissa toimii Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen Kanava-projekti, joka vastaa Lieksassa erityisesti julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyön edistämisestä. Projekti toimii linkkinä yhdistyksiin päin, järjestää yhteistyön paikkoja ja kuuntelee toimijoiden tarpeita. Karpalo toimii yhteistyössä mm. Lieksan seudun Omaishoitajat ja läheiset ry:n kanssa, joka järjestää Karpalossa kaikille avoimia hetkiä. Karpalo järjestää järjestöjen kanssa myös yhteisiä tapahtumia ikääntyville.

Mallissa järjestöjen erityisosaamista ja asiakaslähtöisyyttä on hyödynnetty erityisesti ennaltaehkäisevän toiminnan toteuttamisessa.

Valtimon malli (www.valtimo.fi)

Valtimon vapaa-aikatoimen palveluihin kuuluvat kirjasto-, kulttuuri-, liikunta sekä nuorisoi- ja raittiuspalvelut. Kirjastopalvelut ja osan kulttuuripalveluista kunta tuottaa itse, muut vapaa-aikapalvelut se ostaa paikallisilta yhdistyksiltä ja seuroilta. Nuorisopalveluista vastaa Valtimon 4H-yhdistys ja liikuntapalveluista urheiluseura Valtimon Vasama. Esimerkiksi liikuntapalveluista kunnan tekninen toimi huoltaa ja pitää kunnossa liikuntapaikat ja vapaa-aikatoimi hankkii välineet ja kaluston sekä jakaa liikuntapaikkojen käyttövuorot vuosittain. Varsinaisesta toiminnasta vastaa urheiluseura. Kulttuuripalveluista kunta ostaa musiikkipalvelut ja teatterimatkat Valtimon Musiikkiyhdistys ry:ltä ja lasten kulttuuripalvelut Mannerheimin lastensuojeluyhdistyksen Valtimon osastolta vuosittain solmittavan ostopalvelusopimuksen mukaisesti.

PKSSK ja potilasjärjestöt

Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä järjestää yhdessä maakunnan potilasjärjestöjen kanssa vuosittaisen tiedotus- ja keskustelutilaisuuden.

Kiteen Kumppanuusohjelma (www.jetina.fi/fi/kuntakumppanina)

Kiteelle on tehty kumppanuusohjelma ja kumppanuuden toimintaohjelma. Kumppanuusohjelman tarkoitus on vahvistaa yhteisöllisyyttä kaupungin ja eri toimijoiden kesken, parantaa yhteistyön laatua ja selkiyttää sen pelisääntöjä, luoda käytäntöjä, joilla eri osapuolet yhdessä valmistelevat ja sopivat yhteisten asioiden hoitamisesta sekä lisätä tietoa eri toimijoiden panoksesta yhteisten asioiden edistämiseksi. Ohjelmassa on kerrottu toimijoiden välisen yhteistyön päälinjat. Toimintaohjelmassa on lisäksi koottuna tehdyt yhteistyöesitykset ja mitä on sovittu. Toimintatapana on tavoitteista ja toimenpiteistä sopiminen yhdessä eri osapuolten kesken. Yhteistyön aloite voi tulla keneltä osapuolelta hyvänsä. Ohjelman toteutukseen kuuluvat yleiset kumppanuuskeskustelut kahdesti vuodessa, toimintaohjelman laatiminen, tiedottaminen ja toiminnan arviointi. Kaupungin ja toimijan välisestä yhteistyöstä laaditaan kumppanuussopimus, joka toimii muistilistana sovitusta asioista.

Polvijärven malli (www.polvijarvi.fi)

Polvijärven kunnassa järjestöjen ja kunnan sujuva yhteistyö pohjautuu 11 vuoden takaiseen kehittämishankkeeseen. Yhteistyön rakentuminen on vienyt aikansa, mutta toimii tällä hetkellä hyvin. Kunnan ja järjestöjen yhteistyö perustuu vastavuoroiseen kumppanuuteen ja avoimuuteen. Kunta mm. tarjoaa toimitiloja ilmaiseksi järjestöille ja järjestöt vastavuoroisesti järjestävät toiminnan mahdollisuuksia ja tarjoavat tukea kuntalaisille. Vuoropuhelu kunnan viranhaltijoiden ja päättäjien sekä järjestöjen välillä on avointa ja vaivatonta. Kunnan johdossa painotetaan järjestöjen työn merkittävyyttä ja arvostetaan pienimuotoisenkin toiminnan järjestämistä. Kunta tiedostaa oman asemansa järjestöjen toiminnan mahdollistajana tukemalla järjestöjen toimintaedellytyksiä. Järjestöjen ajantasaiset tiedot löytyvät kunnan internetsivuilta ja sama järjestöpalsta on linkitetty järjestötietopalvelu Jelliin.

Kuntien tuki yhdistysten työllistämiseksi

Esimerkiksi Joensuussa on käytössä kokeilu kaupungin puskurirahan käytöstä yhdistysten työllistämisen tukena. Kaupunki myöntää yhdistyksille anomuksesta enintään 1 000 euron lainan työllistettyä kohden. Järjestö maksaa lainan takaisin kuukauden kuluttua työllistämisyksikön päättymisestä. Korkoa ei peritä. Lainan saadessaan yhdistys sitoutuu työllistämään joensuulaisen pitkäaikaistyöttömän, joka on ollut työmarkkinatuella vähintään 500 päivää. Menettelyn piiriin voi päästä yhdistys, joka ei muuten pysty työllistämään kassavarojen vähyys vuoksi.

Kiteellä toteutetaan järjestöjen työllistämisen tukemisessa mallia, jossa kaupunki tarjoaa sekä puskurirahoitusta että lisärahoitusta kokopäivätyön saamiseksi järjestöjen kautta työllistettäville. Kaupunki hoitaa myös paperityöt. Myös Lieksassa on käytössä puskurirahoitusmalli järjestöjen työllistävyiden edistämiseksi.

5.3 Monitoimijaiset verkostot

Järjestöt toimivat toisten järjestöjen ja kuntien lisäksi yhteistyössä esimerkiksi seurakuntien, säätiöiden ja yritysten kanssa. Yhteistyön rakenteet muodostuvat yleensä alueen paikallisen omaleimaisuuden ja olemassa olevien toimijoiden resurssien mukaan. Monitoimijaisien verkostojen kehittäminen on erityisen tärkeää alueilla, joilla toimijoiden toimintaresurssit ovat niukat. Voimavarojen yhdistäminen saa aikaan uusia toimintamuotoja ja antaa uutta potkua yhteisten asioiden eteenpäin viemiselle.

Esimerkkejä järjestölähtöisistä monitoimijaisista verkostoista

Nurmeksen Ystävänpysäkki (www.nnc.fi/nurmeskoti/pysakki.html)

Ystävänpysäkki on kansalaisten kohtaamis- ja toimintapaikka Nurmeksen Porokylässä. Ystävänpysäkillä käsin pyöritetään Nurmeksen vapaaehtoistoimintaa: välitetään ulkoilukavereita, saatto-apua, tukiystäviä, mummeja ja ukkeja, toisen ihmisen rinnalla kulkijoita. Ystävänpysäkillä toimii kerhoja ja vertaisryhmiä ja siellä järjestetään erilaisia tapahtumia.

Toiminnan taustalla toimii RAY:n rahoittama Kulttuuri ja Kyläläiset -projekti, jota Nurmeskoti-yhdistys ry hallinnoi. Toiminnassa ovat eri tavoin mukana mm. Nurmes-Valtimo Sydänyhdistys, Ylä-Karjalan Omaishoitajat, SPR, Nurmeksen ev.lut. ja ortodoksinen seurakunta sekä Nurmeksen kulttuuripalvelut. Ystävänpysäkillä on käynyt myös luennoitsijoita mm. terveyskeskuksesta ja eri hoitolaitoksista. Vuonna 2006 Ystävänpysäkillä kävi 7 360 henkilöä ja toimi 125 vapaaehtoista erilaisissa tehtävissä.

Vessel-keskus

Vessel-keskus on Joensuussa sijaitseva järjestöpohjainen auttamis- ja neuvontakeskus. Siellä toimivia järjestöjä ovat Joensuun Seudun Kuulonhuolto ry, Joensuun Seudun Invalidit ry, Joensuun Omaishoitajat ja Läheiset ry, Honkalampi-säätiö ja Pohjois-Karjalan Dementiayhdistys ry. Vesselissä toimii myös Pohjois-Karjalan Napakka-osuuskunta sekä Tilitalo Mastola ky. Keskuksen järjestöt välittävät palveluita ja neuvontaa asiakkaille, kunnille, yrittäjille ja järjestöille. Keskuksen tarjoamat palvelut eivät korvaa kuntien palveluita. Keskuksessa kehitetään palvelujen välityksestä mallia, joka sisältää kolmannen sektorin, yksityisten yrittäjien, kuntien ja muiden vastaavien tahojen yhteistyötä.

Yhteistyön haasteet

Strategiaa valmistelemissa kuudessa seutukunnallisessa järjestöfoorumissa keskeisiksi teemoiksi nousivat järjestötoiminnan tunnettuus, arvostus, tiedottamisen avoimuus sekä yhteistyön vaikeus kuntien ja järjestöjen välillä. Kun järjestötoimintaa ei tunneta eikä arvosteta, myös järjestöjen toimintaedellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä ovat heikot ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa vaikeaa. Yhteistyön keskeisenä haasteena onkin järjestötoiminnan näkyväksi tekeminen sekä tietoisuuden lisääminen järjestöjen roolista ja tehtävistä hyvinvoinnin kentällä. Tunnettuus ja toiminnan moninaisuuden ymmärtäminen lisää yhdistysten toiminnan arvostusta, jolloin kuntien ja järjestöjen väliselle sekä järjestöjen keskinäiselle yhteistyölle voi löytyä uusia muotoja ja mahdollisuuksia. Tärkeää yhteistyön onnistumisen kannalta on vastavuoroinen avoin tiedottaminen ajankohtaisista asioista ja tapahtumista.

6 Toimintalinjaukset ja toimenpide-ehdotukset

6.1 Yleinen tavoite

Järjestöstrategian valmistelun alkuvaiheessa, ensimmäisessä järjestöfoorumissa Joensuussa heräsi ajatus strategian toimimisesta yhteisvastuun hengen nostattajana maakunnassa. Yhteisvastuun ja yhteisöllisyyden ilmapiirin edistämiseen kannustaa myös pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015 -ohjelma sekä Pohjois-Karjalan maakunnan kehittämisohjelma.

Strategia pyrkiikin toimimaan ennen kaikkea yhteisvastuun ja yhteisöllisyyden ilmapiirin edistäjänä maakunnassa. Hyvinvointialan toimijoiden asiakkaat ovat yhteisiä, ja hyvinvoinnin edistämiseksi tulee toimia avoimessa yhteistyössä toistensa työpanosta ja erityisosaamista arvostaen.

Tavoite 2015

Järjestöt toimivat aktiivisina hyvinvoinnin edistäjinä

- Maakunnan monipuolinen ja aktiivinen järjestötoiminta edistää kansalaisten yleistä sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia.
Pohjois-Karjalan maakunnan yhdistysten toimintaedellytykset ovat vahvat.
- Hyvinvointialan julkiset toimijat ja järjestöt toimivat avoimessa, kumppanuuteen perustuvassa yhteistyössä paikallisen, seudullisen ja maakunnallisen hyvinvoinnin edistämiseksi.
Hyvinvointialan järjestöjen ja yksityisten yrittäjien yhteistyöhön on kehitetty uusia toimintamalleja.
- Järjestöjen erityisasiantuntemus otetaan huomioon kuntien, seutukuntien ja koko maakunnan hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa.

6.2 Järjestöjen toimintaedellytykset

Järjestötoimijoiden tärkeimpiä voimavaroja ovat vapaaehtoistoiminnasta saatu positiivinen palaute, kanssaihminen auttaminen ja ilahduttaminen sekä yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemus. Järjestöille asetetaan usein suuria odotuksia. Vaikka niiden henkiset voimavarat olisivat kantavat, aineelliset ja rakenteelliset resurssit eivät aina riitä asetettuihin odotuksiin vastaamiseen. Toiminnan tärkeimpiä edellytyksiä ovat kuntien tuki ja arvostus järjestöjen tekemälle työlle.

Järjestöjen toimintaympäristössä viime vuosina tapahtuneet muutokset ovat asettaneet uusia haasteita niiden toiminnalle. Riittävät taloudelliset resurssit, uudet vapaaehtoistoimijat sekä toimintaa tukeva poliittinen ilmapiiri mahdollistavat järjestöjen aktiivisen toiminnan. Toimintaedellytysten turvaaminen ja edistäminen on edellytys kolmannen sektorin elinvoimaisuudelle.

Tavoite 2015

Järjestöjen toimintaedellytykset ovat vahvat.

Erilaisten järjestöjen toimintaa tukevat resurssit on turvattu tasapuolisesti paikalliset ja seudulliset erityispiirteet huomioon ottaen.

Toimenpide-ehdotukset

1 Vastavuoroinen kumppanuus

Kannustetaan kuntia ja järjestöjä kumppanuuteen perustuvaan vastavuoroiseen toiminnalliseen yhteistyöhön.

Yhteistyötä voi olla esimerkiksi kunnan toimitilojen antaminen järjestön käyttöön tai toiminta-avustuksen myöntäminen. Järjestö tarjoaa vastavuoroisesti tukea ja toiminnan mahdollisuuksia kuntalaisille.

2 Järjestöjen toimintamallien uudistaminen

Kannustetaan järjestöjä uusien, järjestötoimintaa elvyttävien toimintamallien kehittämiseen.

Järjestöt voivat esimerkiksi laatia toimintasuunnitelman uusien toimijoiden houkuttelemiseksi, yhteistyökumppaneiden kartoittamiseksi sekä vapaaehtoistoimijoiden kannustamis- ja palkitsemisjärjestelmän kehittämiseksi. Toimintasuunnitelmat voidaan laatia ja toteuttaa myös yhteistyössä muiden paikallisten yhdistysten kanssa.

Monet ihmiset haluaisivat osallistua vapaaehtoistoimintaan ilman pitempiäaikaista sitoutumista järjestöön. Kannustetaan järjestöjä kevyempien ja lyhytaikaisempien vapaaehtoistoiminnan muotojen kehittämiseen.

3 Tunnettuus

Kannustetaan järjestöjä tehokkaaseen ja aktiiviseen toiminnasta tiedottamiseen ja markkinoimiseen. Toiminnasta tiedottaminen sekä kunnan viranhaltijoille ja päättäjiille että muille kuntalaisille on tärkeää toiminnan arvostuksen ja saavutettavuuden edistämiseksi.

Tiedottaminen vaatii aikaa, rahaa, kanavia, osaamista ja rohkeutta. Tuetaan yhdistystoimijoiden tiedottamis- ja markkinointitaitojen kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Toiminnan tunnetuksi tekemisessä on mahdollista hyödyntää esimerkiksi kuntien verkkosivuja, paikallislehtiä ja järjestötietopalvelu Jelliä. Tiedottamisen ja markkinoimisen tehostamisessa paikallinen, seudullinen tai maakunnallinen järjestöjen välinen yhteistyö on tarpeellista.

4 Järjestöavustukset

Kuntien järjestöavustusjärjestelmien säilyttäminen ja kehittäminen on tärkeää.

Kannustetaan kuntia uudistamaan avustusjärjestelmiä järjestöjen erilaisuuden huomioivaan ja järjestötoimintaa kannustavaan muotoon.

Esimerkiksi järjestöjen kohdeavustuksista toiminnan yleisavustuksiin siirtyminen tehostaa ainakin pienten järjestöjen toimintaa. Yleisavustus toimisi kannustinrahana ja sen myöntämisperusteena voisi olla yhdistyksen edellisen vuoden toimintakertomus.

5 Toimitilat

Kannustetaan kuntia ja järjestöjä vastavuoroiseen maksuttomaan yhteistyöhön esimerkiksi toimitilojen (kunnat) ja toiminnan tarjoamisen (järjestöt) vaihdossa.

Kannustetaan järjestöjä keskinäiseen yhteistyöhön toimitilojen vuokraamisessa.

6 Liikenneyhteydet

Tuetaan järjestötoiminnan fyysisten esteiden kuten liikenneyhteyksien ongelmien ratkaisemiseen liittyviä toimenpiteitä.

Haja-asutusalueilla pitkät välimatkat ja huonot liikenneyhteydet vaikeuttavat yhdistysten toimintamahdollisuuksia. Kannustetaan kuntia ja järjestöjä etsimään ratkaisuja niiden kulujen korvaamiseksi, jotka aiheutuvat järjestöjen tekemästä ennaltaehkäisevästä työstä esimerkiksi syrjäseutujen vanhusten parissa.

7 Järjestöjen tukipalvelut

Vahvistetaan järjestöjen toimintaedellytyksiä luomalla järjestötoimintaa tukevia tukipalvelurakenteita.

Järjestöt voivat muodostaa keskinäisiä yhteenliittymiä esimerkiksi kirjanpitoon, tiedottamiseen, koulutukseen tai hankkeiden hallinnointiin liittyvien tukipalvelujen järjestämiseksi.

6.3 Osaamisen kehittäminen ja välittäminen

Järjestöt toimivat hyvinvoinnin erityisasiantuntijoina ja osajoina. Järjestöillä on edellytykset yhdistää maallikko- ja vertaisapua ammatilliseen osaamiseen, koota yhteen erityisosaamista, tuottaa uutta tietoa ja kehittää uusia toimintamalleja. Niiden erityisosaamista tulee hyödyntää hyvinvointia edistävissä toiminnassa ja päätöksenteossa.

Järjestötoiminnan keskeinen resurssi on riittävä osaaminen haastavassa ja muuttuvassa toimintaympäristössä. Järjestötoimijoiden osaamisen kehittäminen on tärkeää toiminnan jatkuvuuden ja kehittymisen kannalta. Järjestöt tarvitsevat ajankohtaista tietoa ja osaamista mm. tiedottamisesta, hanketyöstä ja liiketoimintaosaamisesta.

Tavoite 2015

Maakunnassa yhdistystoiminnan osaaminen on vahvaa ja yhdistystoimijoiden osaaminen monipuolista.

Järjestöt ja kunnat toimivat hyvässä yhteistyössä hyvinvoinnin edistämiseksi toistensa erityisosaamista hyödyntäen.

Toimenpide-ehdotukset

1 Yhdistystoiminnan perusosaaminen

Edistetään kansalaisten perusyhdistystoiminnan osaamista. Esimerkiksi järjestötietopalvelu Jelliin voisi luoda yhdistystoiminnan perusteisiin perehdyttävän osion.

2 Yhteiset koulutustilaisuudet

Kannustetaan kuntien, järjestöjen ja yksityisten hyvinvointitoimijoiden yhteisiin koulutustilaisuuksiin, jotka ovat hyviä foorumeita välittää erityisosaamista ja eri näkökulmia edustavaa asiantuntijatietoa toimijoiden välillä.

Kootaan yhteen ja hyödynnetään jo olemassa olevaa, maakunnan järjestöjen toteuttamaa koulutustarjontaa hyvinvointialan toimijoiden osaamisen kehittämisessä.

3 Yhdistystoiminnan koulutus kunnan toimijoille

Suosittelaaan paikallisen omaleimaisuuden huomioon ottavaa yhdistystoiminnan koulutusta kuntien toimijoille. Yhdistystoiminnan moninaisten tehtävien ja vaikutusten näkyväksi tekeminen on tärkeää paikallisten voimavarojen kartoittamiseksi sekä kuntien ja yhdistysten välisen yhteistyön edistämiseksi.

4 Eettinen liiketoiminta

Järjestöjen toimintaedellytysten sekä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän muutokset asettavat haasteita palveluntuottajajärjestöille. Edistetään palveluntuottajajärjestöjen eettistä liiketoiminta-ajattelua ja tuetaan järjestöjen liiketoimintaosaamisen taitojen kehittämiseen tähtäviä toimenpiteitä.

5 Järjestöjen yhteistyö oppilaitosten kanssa

Edistetään oppilaitosten ja koulutusohjelmien yhteistyötä järjestöjen kanssa. Yhdessä toimiminen edistää opiskelijoiden järjestötoiminnan tuntemusta ja antaa uutta näkökulmaa oman alan työhön. Yhteistyö tuo järjestöille lisäresursseja ja uutta ulottuvuutta toiminnan toteuttamiseen.

Kehitetään eri alojen opiskelijoille uudenlaisia oppimisympäristöjä kolmannen sektorin toimintaa hyödyntäen. Tuetaan opiskelijoiden harjoittelua ja työssä oppimista järjestöissä kehittämällä järjestötoimijoiden osaamista ja valmiuksia toimia harjoittelijoiden ohjaajina.

Edistetään opiskelijoiden kansalaisyhteiskuntatuntemusta lisäämällä järjestötoimintaa yhteenkokoavaa koulutusta opinto-ohjelmissa.

Kannustetaan järjestöjä luomaan yhteyksiä eri alojen oppilaitoksiin järjestötoimintaan liittyvän tutkimuksen ja muun tiedon tuotannon lisäämiseksi.

6 Maahanmuuttajat ja kansalaisjärjestötoiminta

Tuetaan aktiivista maahanmuuttajien järjestötietouden ja -osaamisen edistämistä.

Pyritään ohjaamaan maahanmuuttajia kansalaisjärjestötoiminnan pariin ja kehitetään heille osoitettuja kansalaisjärjestötoiminnan neuvontapalveluita.

Tuetaan ja tehdään näkyväksi erityisesti syrjäisten alueiden monikulttuurista järjestötoimintaa.

7 Järjestöjen kansainvälistyminen

Kannustetaan järjestöjä kansainväliseen järjestötoimintaosaamisen ja -kokemusten vaihtoon.

Edistetään järjestöjen Eurooppa- ja EU-osaamista. Kannustetaan järjestöjä erityisesti Euroopan sosiaali- ja terveyspolitiikan sekä Euroopan Sosiaalirahasto -ohjelman tuntemuksen lisäämiseen.

6.4 Järjestöjen keskinäinen yhteistyö

Järjestöjen keskinäinen yhteistyö paikallisella, seudullisella ja maakunnallisella tasolla on tärkeää. Verkostoituminen turvaa ja parantaa järjestöjen toimintaedellytyksiä ja mahdollistaa uusien toimintamuotojen syntyminen ja toteuttamisen. Verkostoituminen parantaa tiedonkulkua järjestöjen välillä sekä edistää järjestöjen vaikuttamismahdollisuuksia hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa.

Tavoite 2015

Maakunnassa toimii aktiivisia yhdistysverkostoja.

Verkostoituminen on lisännyt yhdistysten toimintaresursseja ja se on mahdollistanut uutta yhdistystoimintaa.

Verkostot tiedottavat kuntalaisille aktiivisesti toiminnastaan.

Toimenpide-ehdotukset

1 Verkonkutojat

Järjestöjen välinen yhteistyö ei rakennu itsestään, vaan verkostot tarvitsevat organisoijia ja päämääriä toiminnalle. Tuetaan järjestöjen välistä yhteistyötä ja verkostoitumista edistäviä toimenpiteitä ja kannustetaan järjestöjä pohtimaan keskinäistä työnjakoa omalla alueellaan.

2 Toiminnallinen yhteistyö

Kannustetaan järjestöjä yhteistyöhön esimerkiksi toimitilojen vuokraamisessa, vapaaehtois- ja vertaistoiminnan sekä virkistystoiminnan järjestämisessä, hyvinvointipalvelujen tuottamisessa, paikallisessa vaikuttamisessa ja järjestöjen toiminnasta tiedottamisessa ja markkinoimisessa.

3 Jelli-järjestötietopalvelu

Kehitetään sosiaali- ja terveysalan järjestöjen Jelli-järjestötietopalvelusta maakunnallinen järjestösivusto kunkin kunnan yhdistystoiminnan erityistarpeet huomioiden. Jelli tarjoaa mahdollisuudet järjestöjen keskinäiselle sekä järjestöjen ja kuntien tai yritysten väliselle tiedon välitykselle.

4 Kansainvälinen yhteistyö

Kannustetaan järjestöjä kansainväliseen yhteistyöhön muiden järjestöjen ja kuntien kanssa.

5 Maakunnallinen järjestöjen neuvottelukunta

Selvitetään järjestölähtöisesti maakunnallisen järjestöjen neuvottelukunnan perustamisen tarvetta, edellytyksiä, toimenkuvaa ja toimintaperiaatteita.

6.5 Kunnat ja järjestöt hyvinvoinnin edistäjinä

Järjestöjen ja kuntien välinen yhteistyö on edellytys hyvinvointia edistävälle, kauaskantoiselle suunnittelulle ja päätöksenteolle sekä käytännön toiminnan toteuttamiselle. Paikallisen, seudullisen ja maakunnallisen hyvinvointityön tavoitteena tulee olla tasa-arvoisen kumppanuuden ja vuoropuhelun rakentaminen toimijoiden välille.

Tavoite 2015

Järjestöt ja kunnat toimivat vastavuoroiseen kumppanuuteen perustuvassa yhteistyössä hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tiedonkulku kuntien ja järjestöjen välillä on avointa ja vaivatonta.

Toimenpide-ehdotukset

- 1 Järjestöjen ja kuntien välinen käytännön yhteistyö**

Kehitetään järjestöjen ja kuntien välisen käytännön yhteistyön toimivuutta kaikilla tasoilla. Etsitään aktiivisesti uusia keinoja yhteistyön mahdollistamiseksi.
- 2 Yhteyshenkilöt**

Kannustetaan kuntia ja järjestöjä nimeämään yhteyshenkilöitä kunta-järjestö-yhteistyöhön.
- 3 Kuntien ja järjestöjen foorumit**

Kannustetaan kuntia ja järjestöjä avoimeen ja vaivattomaan tiedonvälitykseen ja vuorovaikutukseen esimerkiksi säännöllisesti kokoontuvien kunta- tai seutukuntakohtaisten foorumeiden avulla. Foorumit voivat olla teemoittaisia, jolloin konkreettinen keskustelunaihe sitoo toimijoita yhteen.
- 4 Kuntakohtainen toimintaohjelma**

Kannustetaan kuntia ja järjestöjä kuntakohtaisten toimintaohjelmien laatimiseen. Maakunnallinen järjestöstrategia toimii pohjana kuntakohtaisten ohjelmien laatimiselle.

Toimintaohjelma toimii konkreettisena järjestöjen ja kuntien välisenä yhteistoimintasuunnitelmana paikallisella tasolla. Kokoamisen vastuu on kunnilla, mutta ohjelma tulee laatia yhteistyössä paikallisten järjestöjen kanssa.
- 5 Kumppanuuteen perustuva yhteistyö**

Edistetään kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä tukemalla erilaisten yhteistoimintamallien ja -sopimusten kehittämistä ja käyttöön ottoa. Esimerkiksi Kiteellä käytössä olevaa kumppanuusmallia voi soveltaa oman kunnan tarpeisiin sopivaksi.

Kannustetaan kuntia ottamaan järjestöt asiantuntijajäsenenä osaksi kunnallisia, eri toimialojen yhteistyöryhmiä esimerkiksi terveydenhoitoalalla.
- 6 Yhteistiedottaminen**

Kannustetaan kuntia ja järjestöjä yhteistiedottamiseen ja -markkinointiin hyvinvointipalveluista ja -toiminnasta kunnan alueella esimerkiksi liittämällä kuntien internetsivuille palveluiden esittelyn yhteyteen palvelunalaan liittyvät paikallisten yhdistysten yhteystiedot sekä niiden tarjoamat tukimuodot ja toimintamahdollisuudet.

7 Järjestöyhteistyön teesit

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kokoaa järjestöstrategian pohjalta kunnille järjestöyhteistyön teesit ohjeeksi ja kannustukseksi kuntien ja järjestöjen välisen yhteistyön kehittämiseksi.

8 Palvelurakenteiden uudistaminen

Kannustetaan julkisia toimijoita ottamaan järjestöt aktiivisina toimijoina huomioon hyvinvointialan uusien palvelurakenteiden suunnittelussa ja kehittämisessä, esimerkiksi eri alojen kehittämissyksiköiden toiminnassa.

6.6 Järjestöt työllisyyden edistäjinä

Järjestöt edistävät kansalaisten työllistymisvalmiuksia tarjoamalla osallistumis- ja vaikuttamis- sekä itsensä toteuttamismahdollisuuksia toimijoilleen. Järjestötoiminta lisää kansalaisten sosiaalista pääomaa ja vuorovaikutustaitoja.

Paikallisyhdistykset ovat potentiaalisia työllistäjiä alueillaan ja keskeisiä toimijoita välityömarkkinoilla. Maan kaikista sosiaali- ja terveysalan järjestöistä noin puolessa paikallisyhdistyksistä on palkattua työvoimaa ja lähes kolmasosa yhdistyksistä on työllistänyt työttömiä palkkatuella. Vuonna 2006 noin 33 % koko maassa palkkatuella työllistetyistä oli töissä kolmannella sektorilla. Isoimmat järjestöt palkkaavat työntekijöitä myös määräaikaisiin kehittämishankkeisiin.

Tutkimusten mukaan hieman alle puolet yhdistyksistä on ilmaissut halukkuutensa palkkatuen käyttöön. Lisäksi useat yhdistykset ovat kiinnostuneita työllistämiseen siinä tapauksessa, että palkkatuen lisäksi on mahdollisuus saada tukipalveluita helpottamaan työllistämiseen liittyviä tehtäviä. (Vuorinen et al. 2004, 57,144).

Järjestöt tarjoavat mm. matalan kynnyksen palkkatukityöpaikkoja henkilöille, joiden työllistyminen suoraan avoimille työmarkkinoille on vaikeaa. Järjestöjen valmiuksia työnantajana toimimisessa tulee kehittää ja työllistämiseen liittyviä tukipalvelurakenteita vahvistaa.

Tavoite 2015

Järjestöjen työllistävyys ja työnantajana toimimisen osaaminen on kasvanut maakunnassa. Työllistämisen tukipalvelujärjestelmät ovat vakiintuneita ja järjestöt käyttävät niitä aktiivisesti hyödykseen.

Järjestöjen asema työllisyyden edistämisessä on vahvistunut.

Toimenpide-ehdotukset

1 Kansalaisten osaaminen

Kannustetaan työmarkkinoiden ulkopuolella olevia kansalaisia järjestötoimintaan. Tämä vahvistaa kansalaisten monipuolista osaamista, vaikuttamismahdollisuuksia ja työllistymisen valmiuksia. Järjestötoiminta voi avata väylän työelämään.

2 Työttömien työllistäminen

Kannustetaan järjestöjä välityömarkkinoilla toimimiseen ja hakemaan ratkaisuja pitkäaikais-työttömien työllistämiseen. Tuetaan järjestöjen osaamista ja valmiuksia palkkatuella ja työllisyyspoliittisella avustuksella työllistämässä*.

3 Työllistämisen tukipalvelut

Tuetaan ja vahvistetaan järjestöjen työnantaja-asemaa ja työnantajana toimimista tarjoamalla erilaisia työllistämisen tukipalveluja sekä työllistämiseen liittyvää ohjausta ja koulutusta järjestöille.

Pyritään vakiinnuttamaan jo olemassa olevia, hankerahoituksella toimivia työllistämisen tukipalvelurakenteita.

* Työllisyyspoliittisella avustuksella rahoitetuissa hankkeissa pitkäaikaistyöttömät työllistetään palkkatuella.

4 Työllistämisen yhteistyömallit

Kannustetaan järjestöjä ja kuntia suunnittelemaan ja ottamaan käyttöön erilaisia yhteistyöllistämisen malleja työttömyyden helpottamiseksi ja kolmannen sektorin toiminnan vahvistamiseksi.

5 Puskurirahoitus

Kannustetaan kuntia puskurirahoitusjärjestelmän kokeilemiseen ja käyttöön ottamiseen järjestöjen työllistävyden tukemiseksi.

Puskurirahoitus on järjestölle hakemuksesta myönnetty laina, jonka saadessaan järjestö sitoutuu työllistämään pitkäaikaistyöttömän. Laina maksetaan takaisin työllistämiskassan päätyttyä.

6 Nuorten työllistymisvalmiuksien parantaminen

Tuetaan järjestöjen, kuntien ja yritysten välisenä yhteistyönä toteutettavia nuorten työllistymisvalmiuksien parantamiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Kannustetaan järjestöjä, kuntia ja yrityksiä yhteistyöhön nuorten työllistettyjen työllistymisvalmiuksien parantamisessa esimerkiksi tarjoamalla työllistetyille työn ohessa koulutusta ja yksilökohtaista valmennusta oman osaamisen kehittämiseksi, omien työmarkkina-mahdollisuuksien kartoittamiseksi ja oman alan töiden löytämiseksi.

6.7 Järjestöjen hanketoiminta

Erilaiset kansalliset ja kansainväliset rahoituslähteet voivat tarjota järjestöille monipuolisia kehittämisen mahdollisuuksia projektirahoituksen turvin. Jo tällä hetkellä iso joukko maakunnan järjestöjä toteuttaa joko yksin tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa hankkeita. Hankemaailma on moninainen. Hankkeet voivat olla taloudellisesti mittavia, monivuotisia kehittämishankkeita tai lyhytaikaisempia konkreettisten arkisten ongelmien ratkaisemiseen pyrkiviä tai jotakin siltä väliltä. Kaikilla hankkeilla on oma paikkansa ja tehtävänsä laajempien kehittämisohjelmien toteuttamisessa. Järjestöt toteuttavat hankkeitaan useimmiten kentällä maakunnan asukkaiden parissa. On tärkeää huomioida järjestöjen hankekokemukset osana maakunnallista ohjelmatyötä.

Järjestöjen hanketoiminnassa haasteena ovat rahoitukseen liittyvät ongelmat (puskuriraha tai omarahitusosuus) sekä yhdistysten resurssien ja osaamisen puute hankkeiden suunnittelussa, hankehakemusten laatimisessa ja hallinnointiin liittyvissä asioissa. Järjestöjen hankeosaamisen kehittäminen on tärkeää.

Tavoite 2015

Järjestöjen hanketoiminta on aktiivista ja hankeosaaminen vahvaa.
Erikokoiset yhdistykset ja julkiset toimijat toteuttavat yhteistyössä hankkeita.

Toimenpide-ehdotukset

1 Hankeosaaminen

Kannustetaan järjestöjä hanketoimintaan tukemalla niiden hankeosaamista kehittävää koulutusta.

Kootaan Jelli-järjestötietopalveluun hankeopas, josta löytyy linkkejä ja tiivistettyä tietoa esimerkiksi hankkeen suunnittelusta ja toteutuksesta sekä kansallisista ja kansainvälisistä rahoituslähteistä. Jellin sivuilla myös rahoittajat voivat tiedottaa haettavista hankerahoituksista ja muista ajankohtaisista asioista.

2 Puskurirahastot

Kannustetaan kuntia perustamaan puskurirahastoja järjestöjen hanketoiminnan edistämiseksi.

Puskurirahoitus on järjestölle hakemuksesta myönnetty laina, jonka saadessaan järjestö sitoutuu hankkeen toteuttamiseen. Laina maksetaan takaisin hankkeen päätyttyä.

3 Yhteiset hankkeet

Tuetaan kuntien, järjestöjen ja yrittäjien yhteistyötä edistäviä ja yhteistyössä toteutettavia hyvinvointialan hankkeita. Tuetaan hanketoiminnan tukipalvelujärjestelmien kehittämistä.

7 Vaikutusten arviointi

Hyvinvointialan järjestöstrategian kokoamisen yhteydessä on tehty suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun SOVA-lakiin (4 §) perustuva vaikutusten arviointi. Arvioinnissa sovelletaan Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmassa käytettyä arviointimenetelmää (Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman 2007–2010 ympäristöselostus).

Hyvinvointialan järjestöstrategiaa toteuttavat kehittämistoimet edistävät Pohjois-Karjalan myönteistä sosiaalista, kulttuurista, taloudellista ja ekologisesti kestävästä kehitystä. Strategian vaikutusten arviointi on tehty ohjelman luonteen mukaisesti yleisellä tasolla. Mahdollisina vaikutuksina on tarkasteltu:

- sosiaalisia vaikutuksia
ihmisten terveys, elinolot, viihtyvyys
- kulttuurisia vaikutuksia
yhdyskuntarakenne, kulttuuriperintö, monikulttuurisuus
- taloudellisia vaikutuksia
työllisyys, koulutus, taloudellinen kehitys, kilpailukyky, kustannukset, imago
- tasa-arvoaikutuksia
alueellinen tasa-arvo, sukupuolten välinen tasa-arvo, eri kansalaisryhmien välinen tasa-arvo.

SOVA-laki edellyttää myös ekologisten vaikutusten (maaperä, vesi, ilma, ilmasto, kasvillisuus, eliöt ja luonnon monimuotoisuus) tarkastelua, mutta ohjelman vaikutusalueen huomioon ottaen ekologisia vaikutuksia ei katsottu juurikaan olevan.

Hyvinvointialan järjestöstrategian toimeenpanolla edistetään ennen kaikkea maakunnan sosiaalista kehitystä. Kansalaisyhteiskunnan ja järjestötoiminnan vahvistumisella on vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Strategian toteuttamisella voidaan katsoa olevan myös kulttuurisia vaikutuksia uudenlaisen toimintakulttuurin ja yhteisöllisen ilmapiirin vahvistuessa. Järjestötoiminnan edellytysten vahvistaminen sekä kuntien ja järjestöjen yhteistyö vaikuttavat myönteisesti alueiden ja kansalaisryhmien väliseen tasa-arvoon tuen ja palvelujen saamisessa.

Strategian toteuttamisen voidaan katsoa vaikuttavan myönteisesti myös alueen taloudelliseen kehitykseen. Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen edistää maakunnan asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia, antaa parempia mahdollisuuksia kansalaisten omaehtoiselle selviytymiselle ja vahvistaa kansalaisten työllistymisvalmiuksia. Tämän taas voidaan katsoa vähentävän korjaavien sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta. Yksityiskohtaisempi selostus vaikutusten arvioinnista liitteessä 3.

8 Jatkotoimenpiteet

Hyvinvointialan järjestöstrategia toimii maakunnallisena keskustelun avaajana kansalaisjärjestöjen toiminta-edellytysten turvaamiseksi sekä kuntien ja järjestöjen yhteistyön edistämiseksi. Se ei pyri olemaan tyhjentävä esitys maakunnan järjestötoiminnan nykytilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista, vaan jättää vielä useita kysymyksiä avoimeksi ja paikallisella tasolla ratkaistavaksi. Esimerkiksi järjestötoiminnan suuret haasteet – toimijoiden ikääntyminen ja väheneminen – ovat valtakunnallisia ongelmia, joiden ratkaisemiseksi ei ole yksiselitteisiä vastauksia.

Esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ei ole nimetty erityisesti minkään järjestön tai muun toimijan toteutettavaksi. Keskusteltaessa vapaaehtoisuuteen perustuvan kansalaisjärjestötoiminnan kehittämisestä mikään ulkopuolinen taho, kuten maakuntaliitto, ei ole oikeutettu asettamaan vastuuta ja velvollisuuksia kenellekään nimenomaisille toimijoille. Toimenpiteiden toteuttamisen on lähdettävä hyvinvointialan toimijoiden omasta innostuksesta ja oivalluksesta, vapaaehtoisesta kehittämisestä ja kumppanuuden etsimisestä.

Strategia tarjoaa hyvinvointialan toimijoille tietoa ja toimenpide-ehdotuksia, joiden toivotaan antavan työvälineitä hyvinvoinnin edistämiseen maakunnassa. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto vastaa strategiasta tiedottamisesta ja sen käyttöön opastamisesta yhteistyössä maakunnan järjestöjen kanssa. Hyvinvointialan järjestöstrategiaa esitellään maakunnan kunnissa järjestöjen ja kuntien toimijoille sen tunnetuksi tekemiseksi ja sen käytäntöön viennin edistämiseksi.

Strategiaa on kehitettävä ja päivitettävä toimintakentän muutosten mukaisesti. Tästä vastaa hyvinvointialan toimijoista koostuva Pohjois-Karjalan maakuntaliiton hyvinvointiryhmä. Myös perustettavaksi esitetyn maakunnan järjestöjen neuvottelukunnan asemaa strategian toimeenpanossa ja toteutuksen seurannassa sekä päivityksessä tulee pohtia.

Strategian toteutumista seurataan ja arvioidaan käytettävissä olevien resurssien mukaan niin, että toimeenpanoa ja järjestötoiminnan kehitystä maakunnassa seurataan ainakin seitsemän indikaattorin perusteella. Indikaattoreiden valintaperusteena on käytetty asioiden mitattavuutta: asiasta on suhteellisen vaivattomasti löydettävissä ajantasaista tietoa. Tarkoituksenmukaista on kuitenkin tehdä kattava, maakunnan järjestötoiminnan tilaa ja kehitystä kartoittava selvitys sekä kehittää seurantajärjestelmä, jossa huomioidaan laajemmin erikokoisten yhdistysten toiminta ja käytettävissä olevat resurssit.

Seurattavat indikaattorit:

- järjestöjen työntekijöiden määrä
 - varsinaiset työntekijät, hanketyöntekijät, työllistetyt
- kunakin vuonna perustettujen uusien yhdistysten määrä
- Raha-automaattiyhdistykseltä maakuntaan tulevat avustukset/ mahdollisesti muut hankerahoitukset
- kuntien avustukset järjestöille
 - yleisavustukset/kohdeavustukset
- käytössä olevat puskurirahoitusjärjestelmät ja myönnetyt lainat
- järjestöjen ylläpitämät kohtaamispaikat ja järjestämät foorumit maakunnassa
- kuntakohtaiset järjestöstrategiat.

Strategian valmisteluvaiheessa on kerätty mahdollisimman kattavia ja ajantasaisia tietoja useammista seurattavista indikaattoreista. Vuosittaisen seurannan yhteydessä saatuja tuloksia verrataan aikaisempiin tietoihin ja vertailun perusteella voidaan arvioida strategian toimeenpanon vaikutuksia Pohjois-Karjalan järjestötoimintaan. Toimeenpanon seurannasta ja seurantajärjestelmän kehittämisestä vastaa Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, jonka määrärahoista varataan vuosittain resurssit seurannan toteuttamiseksi.

Kantoliinailua käytännössä
Kuva Teija Kontio

Lähteet

Eronen et al. 2003. Sitkeät seutukunnat. Pohjoiskarjalaisten kokemuksia hyvinvoinnista ja palveluista. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Eronen et al. 2006. Sosiaalibarometri 2006. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Eronen et al. 2007. Sosiaalibarometri 2007. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Möttönen Sakari & Niemelä Jorma. 2006. Kunta ja Kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. PS-kustannus.

Niemelä, Jorma & Dufva Virpi (toim). 2003. Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. PS-kustannus.

Pajula, Elina. 2007. Pajula Elina, Vertaistoiminta ja verkostoituminen alueellisen toiminnan ytimessä, teoksessa: Välähdyksiä, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 90 vuotta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Helsinki 2007

Sirkkala, Ritva. 2005. Maaseudun palveluaukot ja kolmas sektori. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, maa- ja metsätalousministeriö.

Särkelä & Tiippana (toim.). 2005. Hyve-projektista pysyvään kehittämiskumppanuuteen. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Särkelä et al. 2005. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuudet palvelujen ja tuen tuottamisessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Vuorinen et al. 2004. Paikkansa Pitävät. Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Vuorinen et al. Järjestöbarometri 2006. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Ohjelmat ja strategiat

POKAT 2010 Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2007–2010. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 99, 2006.

POKAT 2010 Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman ympäristöselostus. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 101, 2006

Tilaa tulevaisuuden tekijöille. Pohjois-Karjalan nuorisostrategia. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 92, 2005

Hyvinvointi Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 67, 2002.

Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelman toimeenpanosuunnitelma. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 78, 2003

Maakunta liikkumaan. Pohjois-Karjalan urheilu- ja liikuntastrategia. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 96, 2005

Pohjois-Karjalan työllisyysstrategia 2005-2010. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 95, 2005

Pohjois-Karjalan kyläohjelma 2006–2013. Pohjois-Karjalan Kylät ry

Pielisen Karjalan hyvinvointistrategia 2006–2010.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007

Raha-automaattiyhdistyksen Avustusstrategia 2008–2011.

Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015 -ohjelma.

Sosiaali- ja terveysministeriön Terveys 2015 -kansanterveysohjelma.

Liite 1

Seutukunnallisissa järjestöfoorumeissa strategian valmisteluun osallistuneet järjestöt ja kuntien edustajat

Järjestöt

Itäinen Tiimi ry	Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistys ry
Joensuun Nuorisoverstas ry/Jalo-hanke	Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry
Joensuun Pelastakaa lapset ry	Pohjois-Karjalan Kylät ry
Joensuun Seudun Erilaiset Oppijat ry	Pohjois-Karjalan Liikunta ry
Joensuun Seudun Invalidit ry	Pohjois-Karjalan Lihastautiyhdistys ry
Keski-Karjalan Jetina ry	Pohjois-Karjalan ALS-tukiryhmä
Keski-Karjalan Omaishoitajat ry	Polvijärven Sydänyhdistys ry
Keski-Karjalan Reumayhdistys ry	Rikosuhripäivystys
Kesälahden Vanhustentukiyhdistys ry	Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
Kiteen Kehitysvammaisten tuki ry	SPR Lieksan osasto
Kiteen Rantalan asukasyhdistys ry	SPR Pohjois-Karjalan piiri
Kultivaattori ry	Suomen Reumaliitto ry
Lieksan Eläkkeensaajat ry	Tohmajärven Aktiivit ry
Lieksan Kehitysvammaisten tuki ry	Kuntien edustajat
Lieksan Reumayhdistys ry	Hämäläinen Kirsi, kaupunginjohtaja
Lieksan Senioriseura ry	Kiteen kaupunki
Lieksan Seudun Omaishoitajat ja Läheiset ry	Huhtilainen Ulla, sivistysjohtaja
Lieksan Sydänyhdistys ry	Kiteen kaupunki
Lieksan Tukipiste ry	Ijäs Hannu, sosiaalijohtaja
MLL Pohjois-Karjalan piiri	Lieksan kaupunki
Omaiset Mielenterveystyön tukena Pohjois-Karjalan yhdistys ry	Kaasinen Helena, hallintojohtaja
Patapuro ry/Ytyä II -projekti	Polvijärven kunta
Pielisen Aivohalvaus ja Afasiayhdistys ry	Lappalainen Tuomas, vs. kehittämisspäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto	Joensuun kaupunki
Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry	Riikonen Olli, kunnanjohtaja
Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus	Tohmajärven kunta
	Turunen Airi, sosiaalijohtaja
	Kiteen kaupunki
	Vaittinen Pauli, kunnanjohtaja
	Polvijärven kunta

Liite 2

Yhteistä Hyvää – Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategian ohjausryhmä

Elonheimo Ville	Pohjois-Karjalan Kylät ry
Eronen Tuomo (pj.)	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto/maakuntahallitus
Jämsen Arja	Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Korpelainen Vesa	Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus
Pajula Elina (vpj.)	Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto
Renfors Timo	Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus
Vaittinen Pauli	Polvijärven kunta
Virratvuori Leena	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Joensuun järjestöfoorumin valmistelutyöryhmä

Elonheimo Ville	Pohjois-Karjalan Kylät ry
Huuskonen Mirja	Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry
Ilmakari-Hämäläinen Anne	Itäinen Tiimi ry
Kurkko Heli	MLL Joensuun paikallisyhdistys/HUMAK
Laakso Marleena	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
Mikkonen Matti	Joensuun Seudun Diabetes ry
Paakkunainen Aune	MLL Pohjois-Karjalan piiri
Pajula Elina	Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
Pieviläinen Hanna	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
Päivinen Katriina	Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistys ry
Seppänen Johanna	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys/Kajo II

Liite 3

Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöjen määriä kunnittain

Kunta	Sosiaali- ja terveysalan järjestö	Kyläyhdistys tai kylätoimikunta	Liikunta- tai urheilujärjestö	Nuorisojärjestö*	Yhteensä
Pielisen Karjala					
Juuka	12	18	10	2	42
Lieksa	38	21	24	5	88
Nurmes	30	9	15	8	62
Valtimo	11	9	1	1	22
Pielisen Karjala yhteensä	91	57	50	16	214
Joensuun seutu					
Eno	19	12	9	3	43
Ilomantsi	18	19	7	5	49
Joensuu	115	29	90	25	259
Kontiolahti	10	14	20	6	50
Liperi	8	18	25	7	58
Outokumpu	21	9	16	3	49
Polvijärvi	16	9	6	4	35
Pyhäselkä	10	10	2	2	24
Joensuun seutu yhteensä	217	120	175	55	567
Keski-Karjala					
Kesälahti	9	7	4	3	23
Kitee	26	21	16	4	67
Rääkkylä	11	10	7	4	32
Tohmajärvi	21	12	8	4	45
Keski-Karjala yhteensä	67	50	35	15	167
Kaikki yhteensä	375	227	260	86	948

* Nuorisoseurat, partion lippukunnat, 4H-yhdistykset, Nuoret Kotkat, Vesaiset sekä mahdolliset paikalliset nuorisoyhdistykset.

Lähteet:

Pohjois-Karjalan Kylät ry:n Kyläbarometrin kuntakohtainen tilasto, Pohjois-Karjalan Liikunta ry, Järjestötietopalvelu Jelli, Keski-Karjalan yhdistysrekisteri, Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti sekä kuntien ja järjestöjen verkkosivut.

Luvut ovat arvioita ja voivat sisältää muutaman yksikön virheen suuntaan tai toiseen.

Liite 5

Indikaattorit, joiden avulla järjestöstrategian toimeenpanon toteutumista ja vaikutuksia seurataan sekä tilanne vuonna 2007

Indikaattori	2007
Hyvinvointialan järjestöjen työntekijöiden määrä Pohjois-Karjalassa	Ei kerättyjä tietoja
Perustettujen uusien yhdistysten määrä - kaikki yhdistykset Pohjois-Karjalassa	44 (20.8.2007 mennessä)
RAY:n avustukset maakuntaan	6 193 000 euroa
Kuntien avustukset järjestöille	Ei kerättyjä tietoja
Käytössä olevat puskurirahoitusjärjestelmät ja myönnetyt lainat	Lieksa (työllistämiseen) Kitee (työllistämiseen) Joensuu (työllistämiseen)
Järjestöjen ylläpitämät kohtaamispaikat - ei kaikkien kuntien tietoja	Eno, Kaverikuppila Joensuu, Kansainvälinen kohtaamispaikka Toimintakeskus Vatakka Joensuun Kansalaistalo Joensuu, Laupias Samarialainen ry, majatalo Joensuu, Marjalan asukastupa Marjatupa Joensuu, NNKY:n naistyöprojekti Joensuun Noljakassa Sinkkolan nuoriso- ja asukastalo Joensuu, Rantakylän Soroppi Joensuu, Siniristin Päiväkeskus Penttilässä Joensuu, Utran puukoulu Joensuu, Utran Talastupa Joensuu, Vessel-keskus Joensuu, Yhteisötalo Kotikievari Juuan Ritarihuone (Juuan työttömät ry) Kesälahden Sovintola Lieksa, Ruokala – Nettikahvila Ruokakello Lieksan Tukipiste Nurmes, Närekartano Nurmes, Ystävänpysäkki Polvijärvi, Tulijaistupa Valtimo, Tapaamistupa Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahviloita maakunnassa yli 20
Kuntakohtaiset järjestöstrategiat	Ei yhtään.

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisuja

Pohjois-Karjalan liiton nimi muuttui 1.1.2005
Pohjois-Karjalan maakuntaliitoksi

1993

- 1 Toimintasuunnitelma ja talousarvio 1.6.–31.12.1993
- 2 Kuntayhtymäsuunnitelma vuosiksi 1994–1998, toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodeksi 1994
- 3 Joensuun seudun seutukaava

1994

- 4 Toimintakertomus 1.6.–31.12.1993
- 5 Selvitys Tanskan maaseutualueille kohdistetuista EY:n rakennerahastojen tuista
- 6 Kuntayhtymäsuunnitelma 1995–1999, toimintasuunnitelma ja talousarvio 1995
- 7 Pohjois-Karjalan kehittämisohjelma vuosille 1995–1999
- 8 Pohjois-Karjalan maaseutuohjelma vuosille 1995–1999
- 9 Pohjois-Karjalan saaristo-ohjelma
- 10 Pohjois-Karjalan jätehuollon alueellinen yhteistyö sekä uudet käsittelymenetelmät
- 11 Pohjois-Karjalan EU-ohjelma vuosille 1995–1999
 - 2. korjattu painos 1995
 - 3. osittain korjattu painos 1996
- 12 Joensuun seudun kansainvälinen asema ja sen vaikutus seudun kehittämisstrategiaan

1995

- 13 Kylät ja kunnat kehittäjinä Itävallassa
 - esimerkkinä syrjäinen Waldviertel
- 14 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1994
- 15 Raja-alueen kehittämisohjelma: Itä-Suomi ja Karjalan tasavalta
- 16 Asumisen tulevaisuus ja yhteistyö Joensuun seudulla
- 17 Toimintakertomus 1994
- 18 Pohjois-Karjalan kehittämisohjelma vuosille 1996–2000
- 19 Kuntayhtymäsuunnitelma 1996–2000, toimintasuunnitelma ja talousarvio 1996

1996

- 20 Pohjois-Karjalan kansainvälistymisstrategia
- 21 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1995
- 22 Toimintakertomus vuodelta 1995
- 23 Asunto-ohjelmointi Joensuun seudun kuntayhteistyössä
- 24 Pohjois-Karjalan matkailustrategia 1996–2000
- 25 Pohjois-Karjalan matkailufakta 1994

- 26 Pohjois-Karjalan maankäytön ja aluerakenteen periaatteet
- 27 Toiminta- ja taloussuunnitelma 1997–1999 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 1997

1997

- 28 Pohjois-Karjalan maakunnallinen tieto-strategia, oppiva maakunta – luova periferia
- 29 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1996
- 30 Maakunnan kehittämisraha ja EU-raha Pohjois-Karjalassa vuosina 1995–1996
- 31 Toimintakertomus 1996
- 32 Toiminta- ja taloussuunnitelma 1998–2000 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 1998

1998

- 33 POKAT 2006: Pohjois-Karjalan maakunnan kehittämisen puitteet vuoteen 2006
- 34 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1997
- 35 POKAT 2006: Pohjois-Karjala uudelle vuosituohannelle
- 36 Toimintakertomus 1997 ja tilinpäätös 31.12.1997
- 37 Euroopan metsämaakunta 2010
 - Pohjois-Karjalan metsästrategia vuosiksi 1998–2010
- 38 Kauneimmat Karjalasta – Karjalasta parhaimmat
 - Pohjois-Karjalan maakuntatapahtuma Helsingissä 13.–15.6.1997, loppuraportti
- 39 Pohjois-Karjalan yritys- ja toimipaikkaselvitys vuosilta 1990–1997
- 40 Toiminta- ja taloussuunnitelma 1999–2001 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 1999

1999

- 41 Talkoilla tietoyhteiskuntaan
 - Pohjois-Karjalan tietoyhteiskuntastrategia ja toimenpideohjelma 1999–2006
- 42 By Joint Work Party to the Information Society
- 43 Hyvinvointiklusteri Pohjois-Karjalassa
 - realismia vai idealismia
- 44 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1998
- 45 Toimintakertomus 1998
- 46 Pohjois-Karjala – Osaamisen maakunta
 - Maakunnan koulutusta koskevia kehittämislinjauksia

2000

- 47 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2000–2002 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2000
- 48 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1999

- 49 Tilinpäätös 31.12.1999
- 50 Katsaus Pohjois-Karjalan toimialarakenteeseen vuosina 1990–1997
- 51 Suurpedot Pohjois-Karjalassa
- Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia suurpedoista
Large terrestrial carnivores in North Karelia
- 52 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2000–2003 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2001
- 53 Pohjois-Karjalan elintarvikeklusterin kehittämissuunnitelma 2000–2006

2001

- 54 Ihmisen mittainen Pohjois-Karjala
- Metkujen maaseutupolitiikka
- 55 Tilinpäätös 31.12.2000
- 56 Palvelujen haun suuntautuminen Pohjois-Karjalassa vuonna 2000
- 57 Pohjois-Karjalan aluerakenteen vaihtoehtoja
- Keskusteluasiakirja
- 58 Pohjois-Karjalan aluerakenteen vaihtoehtoja
- Tiivistelmä
- 59 Urban regions in KASPNET area
- Urban structures
- 60 Pohjois-Karjalan palvelurakenneselvitys
- 61 KASPNET – Summary of Urban Structures
- 62 Teknologian kehittämisen haasteet ja mahdollisuudet Pohjois-Karjalassa
- 63 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2002–2004 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2002

2002

- 64 Pohjois-Karjalan maakunnan TASKUTIETO 2002–
- 65 Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma
- 66 Toimintakertomus 2001
- 67 Hyvinvointi Pohjois-Karjalassa 2006
- 68 Pohjois-Karjalan yritys- ja toimipaikkaselvitys
- 69 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2003–2005 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2003

2003

- 70 Toimintakertomus 2002
- 71 Kulttuurista lisää voimaa ja työtä!
- Pohjois-Karjalan kulttuuristrategia 2003–2006
- 72 Maakuntaohjelma POKAT 2006
- Pohjois-Karjala hyvästä paremmaksi
- 73 Pohjois-Karjalan matkailun nousu vuoteen 2006
- Pohjois-Karjalan matkailustrategian päivitys
- 74 Pohjois-Karjalan aluerakenteen ja maankäytön tavoitteet ja aluerakenne 2020
- 75 Pohjois-Karjalan virkistys- ja luontopalvelut
- 76 Raitis Elämä -projekti 2000–2003
- Loppuraportti
- 77 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2004–2006 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2004
- 78 Pohjois-Karjalan Hyvinvointiohjelman toimeenpanosuunnitelma

2004

- 79 Nopeat tietoliikenneyhteydet kylille ja haja-asutusalueille
- 80 Pohjois-Karjalan kehittämissuunnitelma 10 vuotta
- 1994–2003
- 81 Toimintakertomus 2003
- 82 Pohjois-Karjalan muovi- ja metalliteollisuuden kehittämissuunnitelma
- 83 Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt
- 84 Pohjois-Karjalan Eurooppa-strategia
- 85 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005–2007 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2005
- 86 Joensuun ydinkaupunkiseudun palvelu- ja rakenne-
selvitys
- 87 Rantojen käytön periaatteet Pohjois-Karjalassa

2005

- 88 Innovatiiviset toimet Itä-Suomessa
- 89 Elävänä Pohjois-Karjalassa 2025
- 90 Toimintakertomus 2004
- 91 Näkökulmia Pohjois-Karjalan tietoyhteiskunta-
kehitykseen
- 92 Tilaa tulevaisuuden tekijöille
- Pohjois-Karjalan nuorisostrategia
- 93 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2006–2008
sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2006
- 94 Pohjois-Karjalan maakuntasuunnitelma 2025
- 95 Pohjois-Karjalan työllisyysstrategia 2005–2010
- 96 Maakunta liikkumaan – Pohjois-Karjalan liikunta-
ja urheilustrategia

2006

- 97 Pohjois-Karjalan maakuntakaava, maakuntavaltuusto
21.11.2005
- tiivistelmä
- 98 Toimintakertomus 2005
- 99 POKAT 2010
- Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2007–2010
- 100 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2007–2009
sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2007
- 101 POKAT 2010 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma
2007–2010
- Ympäristöselostus

2007

- 102 Pohjoiskarjalaisen koulutusyhteistyön uusi malli
- Hankkeen loppuraportti
- 103 Niiralan raja-aseman liikenneselvitys 2007
- 104 Toimintakertomus 2006
- 105 Pohjois-Karjalan bioenergiaohjelma 2015
- 106 Yhteistä Hyvää – Pohjois-Karjalan hyvinvointialan
järjestöstrategia 2015

Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

ISBN 978-952-5138-99-3
ISSN 1795-5610
www.pohjois-karjala.fi